

Assignatura: Treball de Final de Grau
Tutora: Meritxell Cano
Alumna: Marta González
Curs 2020-2021

UMANRESA
UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

AMICS IMAGINARIS EN EDUCACIÓ INFANTIL: RELACIÓ AMB LA CREATIVITAT I LES HABILITATS SOCIALS

Treball de Final de Grau de Mestra d'Educació Infantil

MARTA GONZÁLEZ SANGÜESA
MERITXELL CANO AUTET

2020-2021
24/05/2021

AGRAÏMENTS

A la Doctora Meritxell Cano Autet, tutora del treball de fi de grau, pel suport constant, l'orientació, l'accessibilitat, l'ajuda i l'acompanyament durant la trajectòria del treball.

Tanmateix, també voldria donar les gràcies a les dues escoles i als equips directius del centre, que han fet possible aquest estudi, obrint les portes dels centres. Especialment, agrair als tutors i a les tutores d'EI4-5, la participació, l'interès, la motivació i la paciència que han tingut.

També agrair la participació a tots/es els/les nens i nenes i familiars que han volgut formar part d'aquest estudi i han dedicat una estona a respondre les meves qüestions que m'han permès aprendre i reflexionar.

Per últim, a aquelles persones que han dedicat un moment del seu temps per llegir el meu treball, aconsellar-me i donar-me suport.

Resum

En la present recerca s'ha analitzat la relació entre la presència d'amics imaginaris i la creativitat, la personalitat creadora, la fantasia i les habilitats socials en infants de 4 a 6 anys; sota quines condicions es donen els amics imaginaris en els infants i com és aquesta vivència segons els pares. Actualment, hi ha recerques que apunten que a partir de la interacció amb companys imaginaris, els infants adquireixen habilitats socials i expandeixen el seu pensament creatiu (Hoff, 2005). No obstant això, hi ha pocs estudis que recolzin aquestes relacions i menys encara en l'àmbit nacional.

En l'estudi van participar 46 infants d'EI4 i d'EI5. La creativitat es va avaluar als infants directament, a través la prova figurativa de Torrance (TTCT, Torrance, 1962). Per altra banda, familiars i docents van respondre les escales d'habilitats socials Preschool and Kindergarten Behavior Scale (PKBS, Merrell i Carney, 2002), de personalitat creadora l'Escala de conductes i trets de personalitat creadora (Garaigordobil i Barrueco, 2005) i de fantasia Imaginative Play Activities Questionnaire (Bouldini, 1998) i Free Fantasy Questionnaire (Donfrancesco, 2019)).

Els resultats evidencien que la relació entre les diferents variables, depèn de si hi ha coincidència d'informants. Les correlacions oscil·len entre $r=0.07$ i $r=0.74$, destacar la relació que hi ha entre les variables personalitat creadora i habilitats socials, segons les famílies ($r=0.6$) i els docents ($r=0.74$). També destacar la relació que hi ha entre la creativitat i la personalitat creadora ($r=0.44$) i entre la creativitat i les habilitats socials segons els docents ($r=0.49$).

Pel que fa a les dades recollides sobre amics imaginaris, indiquen que la presència d'amics imaginaris és d'un 45% durant l'educació infantil, acostumen a ser representats com a persones i de la mateixa edat que els infants, tot i que també en trobem d'altres característiques (animals, objectes, altres...) i edats, depèn de si ho comuniquen a la família. L'opinió dels familiars davant d'aquest fenomen és, en general, positiva (62%), mentre que la resta es posicionen en la neutralitat (38%). De totes les variables estudiades entre els infants que tenen amics imaginaris del qui no, només observem diferències estadísticament significatives entre les mitjanes de la variable personalitat creadora aconseguida a través de les respostes dels familiars ($\bar{X}=41,38$, $\bar{X}=33,96$, $t=2,58(p<0.05)$).

Paraules clau: amics imaginaris, fantasia, creativitat figurativa, personalitat creadora, habilitats socials, educació infantil.

Abstract

The present research has analyzed the relationship between the presence of imaginary friends and creativity, creative personality, fantasy and social skills in infants from 4 to 6 years old, under what conditions imaginary friends occur in infants and how this experience is according to their peers. In contrast to the first studies on imaginary friends, which were seen as a pathological manifestation, some current research suggests that from the interaction with imaginary peers, infants acquire social skills and expand their creative thinking. (Hoff, 2005). However, there have been few studies that have collected these relationships, and even fewer at the national level.

Forty-six children in E14 and E15 participated in the study. Creativity was assessed by means of the Torrance figurative test (TTCT, Torrance, 1962) which was administered directly to the children. On the other hand, family members and teachers answered the scales of social skills (Preschool and Kindergarten Behavior Scale - PKBS (Merrell & Carney, 2002)), creative personality (Escala de conductes i trets de personalitat creadora (Garaigordobil i Barrueco, 2005)) and fantasy (Imaginative Play Activities Questionnaire (Bouldini, 1998) and Free Fantasy Questionnaire (Donfrancesco, 2019)).

The results show that the relationship between the different variables depends on the coincidence of informants. The correlations oscillate between $r=0.07$ and $r=0.74$, highlighting the relationship between the variables creative personality and social skills, according to the families ($r=0.6$) and teachers ($r=0.74$). Also noteworthy is the relationship between creativity and creative personality according to family members ($r=0.44$) and between creativity and social skills according to teachers ($r=0.49$).

Regarding the data collected on imaginary friends, they indicate that the presence of imaginary friends is 45% during infant education, they are usually represented as people and of the same age as the infants, although we also find them with other characteristics (animals, objects, others...) and ages, depending on whether they communicate them to the family. The opinion of the family members about this phenomenon is, in general, positive (62%), while the rest are neutral (38%). Of all the variables studied between the children who have imaginary friends and those who do not, we only observed statistically significant differences between the means of the creative personality variable obtained through the answers of the relatives ($\bar{X} = 41.38$, $\bar{X} = 33.96$, $t=2.58(p<0.05)$).

Key words: imaginary friends, fantasy, figurative creativity, creative personality, social skills, early childhood education.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	1
OBJECTIUS DE TREBALL.....	1
MARC TEÒRIC	2
Aproximacions teòriques al camp dels amics imaginaris.....	2
Concepte d'amic imaginari.....	2
Concepte d'objecte personificat	2
Concepte company imaginari.....	3
Història i creació dels amics imaginaris	4
Relació entre els amics imaginaris, la creativitat i les habilitats socials	5
Aproximacions teòriques al camp de la creativitat.....	6
Concepte de creativitat	6
Mesura de la creativitat.....	7
Concepte de personalitat creadora i diferència amb la creativitat	8
Aproximacions teòriques al camp de les habilitats socials.....	9
Concepte d'habilitats socials.....	9
Avaluació de les habilitats socials.....	10
Repercussió de les habilitats socials.....	10
Relació entre creativitat i habilitats socials	10
METODOLOGIA.....	11
Mostra	11
Instruments.....	12
Torrance Test of Creative Thinking	12
Bateries de percepció passades als docents i als familiars.....	13
Qüestionari sobre amics imaginaris	13
Escala de personalitat creadora.....	13
Escala d'habilitats socials	13
Procediment	14
RESULTATS, ANÀLISI I DISCUSSIÓ.....	15
Objectiu 1:	15
Objectiu 2:	18
Objectiu 3:	22
CONCLUSIONS	24
BIBLIOGRAFIA.....	26

ANNEXOS.....	31
Annex 1	31
Annex 1.2. Manual instruccions TTCT (Torrance, 1962)	38
Annex 1.3. Correcció TTCT (Torrance, 1962)	40
Annex 2. Qüestionari sobre amics imaginaris	44
Annex 2.1. Qüestionari de fantasia	44
Annex. 2.2. Imaginative Play Activities Questionnaire.....	47
Annex 2.3. Free Fantasy Questionnaire.....	64
Annex 3. Escala de personalitat creadora.....	65
Annex 4. Escala d'habilitats socials per infants de 4-6 anys.	66
Annex 4.1. Test de naturalesa social	66
Annex 4.2. Escala de Comportament Preescolar i Escola Bressol.....	67
Annex 5. Enquestes familiars.....	68
Annex 6. Enquestes docents.....	73
Annex 7. Taula recull resultats.....	77

INTRODUCCIÓ

Segons Taylor et al., (2004) més d'un 65% d'infants tenen un company imaginari abans dels 7 anys, el concepte *company imaginari*, no només fa referència a amics imaginaris sinó que també es refereix a objectes personificats. Els infants poden imaginar situacions en les quals intervenen aquests objectes i atribuir-los qualitats humanes i tractar-los com a companys (Singer i Singer, 1990 citat per Moriguchi, 2018).

Encara i ser un fet bastant comú, trobem pocs estudis fets a escala nacional sobre aquest aspecte, els amics imaginaris i/o els objectes personificats. Gran part de tests i escales que s'utilitzen en els estudis estan destinades a infants de 5 anys cap endavant, mentre que aquest fenomen sol situar-se entre els 2 i els 5 anys. (Taylor, 1999; citat per Benavides, 2007).

La majoria d'estudis que trobem sobre aquest fenomen són provinents d'Amèrica i Àsia, destacant els estudis de Benavides (2007) i Hoff (2005), en els quals podem observar com s'ha estudiat sobre els amics imaginaris i els objectes personificats i la relació amb altres conceptes cognitius. Inicialment es pensava que la presència de companys imaginaris era deguda a carències afectives dels infants, i s'associava a infants els quals havien passat per situacions doloroses durant la seva infància. Més endavant, es va considerar l'opció d'una possible relació entre la manera de ser dels infants, les habilitats socials i la presència de companys imaginaris (Gleason, 2004).

Els objectius del present treball és explorar la relació que hi ha entre el fet de tenir o no companys imaginaris i les habilitats socials, la creativitat, la personalitat creadora i la fantasia en infants de 4 a 6 anys, la relació entre aquestes variables i, a més, a més, es vol explorar quants nens i nenes en tenen, com es produeix aquest fenomen, si repercuteix o no el dia a dia i com ho viu la família.

OBJECTIUS DE TREBALL

- 1: Explorar les relacions existents entre la creativitat, les habilitats socials, la personalitat creadora i la fantasia en infants de 4-6 anys.
- 2: Descobrir la incidència que hi ha d'amics imaginaris en infants de 4 a 6 anys, les situacions en les quals es produeixen i les característiques d'aquests.
- 3: Saber si hi ha diferències significatives en els nivells de personalitat creativa, habilitats socials, creativitat figurativa i fantasia entre infants que tenen amics imaginaris i el que no en tenen.

MARC TEÒRIC

La present recerca pretén explorar un fet per explicar el comportament humà, els companys imaginaris i els objectes personificats, relacionant aquest fet en la conducta dels éssers humans, la creativitat i les habilitats socials. A continuació es mostra, si el fet de tenir o no companys imaginaris i/o objectes personificats pot estar relacionat amb els nivells d'habilitats socials i creativitat dels infants. A més, dels aspectes més rellevants de la teoria i de la recerca en aquests conceptes, així com els instruments de mesura per a cada variable contemplada (habilitats socials, creativitat i personalitat creativa).

Aproximacions teòriques al camp dels amics imaginaris

Concepte d'amic imaginari

Els amics imaginaris són personatges invisibles per a totes les persones menys per aquella que l'ha creat, l'infant, qui el veu com un ésser bastant realista i que creu en ell de manera natural. La seva presència fa que l'infant intercanviï paraules i mantingui converses amb aquest i també, col·labori en el joc i les decisions a prendre. Es coneix l'existència de diferents tipus d'amics imaginaris, ja que per una banda hi ha aquells que no podem veure, per tant, són invisibles i estan en la ment de l'infant, i per una altra banda, aquells que estan representats en un material, és a dir, que tenen una base real, com podria ser una joguina o un peluix. Aquests últims reben el nom d'objectes personificats (Cantis, 2004).

Segons Svendsen, (1934, citat per Benavides, 2007) la definició més freqüent sobre els amics imaginaris és la següent: "Un personaje invisible, nombrado y referido en conversaciones con otras personas, con el cual el niño juega directamente o por lo menos durante algunos meses, que tiene un aire de realidad para el niño, però no tiene aparentemente ninguna base objetiva." (p.985).

Concepte d'objecte personificat

Els objectes personificats són objectes tangibles i existents, que no imaginaris (Taylor, 1999). Actualment, hi ha autors que accepten que els companys imaginaris poden incloure objectes als quals els infants han atribuït característiques humanes i interactuen amb aquests en personificar-los. S'ha arribat al consens que els objectes són un medi perquè l'experiència amb els amics imaginaris sigui més autèntica (Motoshima, Shinohara, Todo i Moriguchi (2014); Taylor, (1999); Trionfi i Reese, (2009)).

Els infants que actuen amb objectes personificats o persones imaginàries no tenen un risc psicològic, ja que el fet de tenir amics imaginaris és un fenomen normal que sol ocórrer durant la infantesa (Jellesma i Hoffenaar, 2013). Segons Taylor (1999, citat per Benavides, 2007), aquests personatges acostumen a aparèixer durant l'etapa preoperacional marcada per la representació i el simbolisme, que va dels 2 anys fins als 7. La presència d'objectes personificats és molt comú durant les edats primerenques, sobretot en jocs de rol. Aquests, poden originar-se a partir d'objectes de transició, com una representació concreta d'una font externa de confort, amb el qual l'infant pot sentir-se segur mentre tingui l'objecte al seu abast (Singer i Singer, 1990).

Concepte company imaginari

Anteriorment se solia denominar amics imaginaris únicament aquells que eren invisibles i creats pels infants, aquest concepte s'ha ampliat a companys imaginaris, el qual engloba amics imaginaris i objectes personificats (Taylor, 1999).

Els amics imaginaris són coneguts pel cercle més proper a l'infant, familiars i persones que comparteixen el dia a dia. Mentre que els objectes personificats, són presents en contextos socials variats, ja que l'infant recorria a la seva companyia, sovint són animals de peluix (Gleason, Sebanc i Hartup, 2000).

Segons Taylor (1999), tot i interactuar amb figures invisibles, els infants comprenen que aquests estan en el pla de la fantasia i no en la realitat, aquest pensament és compartit per Wellman et al. (2001), qui a través de la meta-anàlisi sobre la teoria de la ment mostra que, a partir dels 3 anys, els infants tenen la capacitat de distingir entre la realitat i la fantasia, i entre allò que és imaginari del que és invisible.

D'altra banda, Taylor, Cartwright i Carlson (1993), han fet estudis en els quals es contemplava la capacitat per distingir la fantasia i la realitat depenent de si els infants tenien o no amics imaginaris. Aquells que sí que tenien companys imaginaris eren més propensos a sostenir un objecte imaginari i de simular una acció, a més a més de participar en la fantasia de forma lliure durant el joc.

Estudis de Tullos i Woolley (2009), apunten que els infants no són capaços de distingir entre els dos mons amb plenitud fins als 12 anys. Aquest aspecte el podem relacionar amb el concepte d'objectes personificats, ja que els infants d'aquestes edats tenen consciència de les característiques estan atribuït a un objecte i són conscients que són aparences enganyoses (Flavell, 1986). Tal com apunta Rakoczy et al. (2004), a partir

de 3 anys, també són capaços de distingir entre fer quelcom i simular quelcom, ja que són accions intencionades.

Història i creació dels amics imaginaris

Tal com diu Benavides (2007), es relacionava el fet de tenir amics amb experiències al·lucinatòries, ja que compartia moltes similituds: auditives, tàctils o visuals, que es caracteritzaven per l'absència d'un estímul objectiu. El fet d'establir una relació amb un personatge invisible, atribuir-li emocions i personalitat, són components que es poden relacionar i comparar amb esdeveniments al·lucinatoris, no obstant això, una diferència a destacar és el fet que l'infant té el control sobre els companys imaginaris, no són intrusius. El primer estudi sobre els amics imaginaris va donar-se a finals del segle XIX, els inicis se situen en mostres d'infants orfes o abandonats per les seves famílies.(Benavides,2007).

Bender i Vogel (1941) afirmen:

El compañero imaginario es un mecanismo psicológico utilizado por el niño para complementar las experiencias ambientales deficientes y las deficiencias emocionales, especialmente las relaciones insatisfactorias entre padres e hijos y las experiencias que privan o distorsionan la realidad. La creación de los compañeros en la fantasía es un mecanismo positivo y saludable que se utiliza durante un momento de necesidad, pero que se abandona inmediatamente cuando la necesidad ya no existe. La forma y el contenido de las fantasías son específicos en cada caso para los problemas del niño individual. (p.56)

Piaget i Inhelder (1947, citat per Benavides 2007), es van basar en la dificultat dels infants en comprendre el món extern dels adults per interpretar la creació dels amics imaginaris, per aquest motiu creaven mons propis on podien interpretar allò que veien.

Actualment, s'han fet diversos estudis Svendsen, (1934); Ames i Learned, (1946); Gleason, Sebanc y Hartup, 2000; Gleason, (2002); Taylor, (1999 citats per Benavides,2007), que corroboren la presència de companys imaginaris en infants d'entre 36 mesos fins a 6 anys i en tots ells els resultats apunten a una visió molt més positiva d'aquest fenomen, a diferència de la percepció que es tenia en el segle XIX, quan es van fer els primers estudis.

Relació entre els amics imaginaris, la creativitat i les habilitats socials

Segons Donfrancesco et al. (2019), el fet de tenir amics imaginaris està relacionat amb la fantasia dels infants, un bon desenvolupament en els adolescents i la creativitat durant l'edat adulta. Aquesta fantasia permet als infants crear personatges i mons fantàstics que acostumen a aparèixer amb la maduresa. Segons Somers i Yawkey (1984, citats per Hoff, 2005), el fet de tenir amics imaginaris suposa una connexió amb el creixement creatiu respecte l'elaboració de les característiques i rols que els hi atorguen als personatges creats. També afirmen que a partir d'aquesta interacció amb els amics imaginaris, els infants practiquen i expandeixen el seu pensament creatiu; descobrint oportunitats, explorant materials i utilitzant-los de diverses maneres segons el joc.

Tot i que els estudis s'inicien des d'una perspectiva molt patològica, algunes dades actuals Votrovsky, (1895); Ames i Learned, (1946); Svendsen, (1934 citat per Benavides, 2007), demostren que a partir de la interacció amb companys imaginaris, els infants practiquen i expandeixen el seu pensament creatiu, ja que promou l'originalitat de les idees (Hoff, 2005). En aquests estudis, s'arriba a la conclusió que els infants els quals tenen companys imaginaris tenen nivells més alts de creativitat. Hoff (2005), defineix la creativitat com d'una acció productiva i generativa que permet als infants experimentar amb la realitat, vivint-ho en primera persona.

Altres coneixements derivats de la investigació relacionen la personalitat sociable dels infants amb el fet de tenir o no companys imaginaris. Al contrari d'allò que es pensava des d'un inici, els infants tenen habilitats socials molt desenvolupades i això els hi permet establir relacions amb iguals, sense la necessitat de crear-los per cobrir carències afectives ni relacionar-los amb patologies. En els estudis s'ha demostrat que el fet de tenir companys imaginaris es pot relacionar amb característiques positives en el marc social i intel·lectual Benavides (2007).

Des de la dècada els 70 s'han fet estudis relacionats amb les habilitats socials i la presència de companys imaginaris, un d'aquests estudis és el de Manosevitz, Prentice i Wilson (1973), destaquen la capacitat dels infants en interactuar amb els adults i el fet de tenir companys imaginaris per cobrir carències socials, buscant reduir la solitud. Aquest estudi es va realitzar amb una mostra de 222 infants de 4 anys i utilitzant un qüestionari electrònic respost per les famílies com a instrument, el qual va ser dissenyat per obtenir dades demogràfiques i sobre la presència d'un company imaginari en l'actualitat o en un passat, tenint en compte: l'estructura familiar, les activitats lúdiques i les característiques dels companys imaginaris.

Gleason (2004) va realitzar un estudi en el qual es va comparar les habilitats socials d'infants que tenien amics imaginaris dels quals no. D'entre un total de 88 nens i nenes d'edat preescolar; 11 tenien companys invisibles, 16 tenien objectes personificats i 65 no tenien cap company imaginari. Els tres grups es van comparar amb nominacions positives i negatives, preferències socials, impacte social i nombre total d'amics recíprocs. Donada la correlació positiva entre el joc simulat i la competència social, es va utilitzar la predisposició fantàstica com a covariable. Els grups no diferien en el nombre de nominacions positives per part dels companys, el nombre total d'amics recíprocs o les puntuacions de preferències socials. No obstant això, en comparació amb els seus companys, els infants amb companys imaginaris, sobretot en la creació d'objectes personificats, obtenien puntuacions més elevades.

Gleason (2017) afirma:

Although social play is common to many species, humans are unique in their ability to extract some of the benefits of social play through imagination. For example, in play with imaginary companions (ICs), children often practice skills that might be useful for later adaptive social, relational, and emotional functioning (p. 1).

Aproximacions teòriques al camp de la creativitat

Concepte de creativitat

La creativitat és un fenomen humà de gran complexitat (de la Torre, 1989, 2003). És la capacitat de produir quelcom nou, ja sigui un producte, una tècnica, una manera de plantejar la vida... (Gervilla,1980). La creativitat està associada a l'originalitat, la novetat, la transformació, les associacions enginyoses, la riquesa de solucions envers els problemes, poder de fantasia capaç de transcendir a la realitat, capacitat de desestructurar mentalment la realitat i reestructurar-la en maneres diferents i originals... (Rodríguez,1985).

Segons Rodríguez (2011), la creativitat fa referència a la capacitat que tenen les persones per produir idees originals i que, a partir d'aquestes, originar materials nous tenint en compte el context social en el qual tenen lloc aquestes.

Torrance (1969, citat per Arteaga, 2008) defineix la creativitat com: "el proceso de brecha de sensibilidad o carencia de elementos perturbantes, que forman ideas o hipótesis referentes a ellos, que ponen a prueba estas hipótesis y que comunican los resultados, modificando y posiblemente volviendo a poner a prueba las hipótesis" (p.

31). (Torrance, 1974, citat Soto, Fernández, Sáinz i Almeida, 2015) les persones creatives saben identificar les dificultats de les situacions, buscar solucions on altres no les troben, fer conjectures, formular hipòtesis, provar-les, modificar-les i compartir els resultats.

El camp de la creativitat sorgeix, en gran mesura com el resultat dels esforços de Guilford (1950) i Torrance (1962, 1974). Guilford i Torrance, coincidien en molts aspectes sobre la naturalesa de la creativitat i la manera de mesurar-la. Els dos eren teòrics de la psicometria i concebien i intentaven mesurar la creativitat des d'un punt de vista psicomètric, concentrant-se en el pensament divergent i ideant proves que reforçaven aquest pensament. (Stenberg, 2006)

El pensament divergent no és el mateix que el pensament creatiu, el pensament divergent acostuma a donar peu a l'originalitat, característica central de la creativitat. Tanmateix, algú pot obtenir bons resultats en una prova de pensament divergent i no actuar de manera creativa. Aquest és fàcil de contrastar amb el pensament convergent, que acostuma a conduir les idees i les solucions convencionals i correctes, en lloc d'aquelles que són originals. (Runco i Alkar, 2012)

Mesura de la creativitat

Segons Oester (1975, citat per Pérez, 2005), durant molt de temps l'avaluació de la creativitat s'ha considerat una tasca molt complexa, a causa del seu caràcter imprevisible i de l'aparició incontrolable, fent que les aproximacions a la mesura siguin molt diverses.

Stenberg (1988 citat per Álvarez), defineix els passos que actuen el procés creatiu:

1. El reconeixement de l'existència d'un problema, des d'una nova mirada, plantejant-se noves qüestions.
2. Definició del problema, tan important és solucionar-los com saber-lo formular, ja que una descripció correcta i un bon diagnòstic porten directament a la solució.
3. Formulació d'una estratègia i una representació mental.

Per poder identificar i mesurar les capacitats que intervenen en el procés creatiu, és necessari comprendre la naturalesa del procés creatiu; en primer lloc, existeix la detecció d'una necessitat o d'un problema. A continuació, segueix un període de preparació acompanyat de la lectura, la discussió, l'exploració i la formulació de moltes solucions possibles, i després, l'anàlisi crític d'aquestes solucions en cerca d'avantatges i desavantatges. Per últim, s'experimenta per avaluar la solució més prometedora i millorar-la. (Torrance, 1962)

(Guilford, 1967), entenia la creativitat com la conseqüència de quatre factors: fluïdesa (nombre d'idees), flexibilitat respecte a la varietat de les perspectives representades en les idees, originalitat (anar més enllà de les idees que estan comunament acceptades) i elaboració de les idees, tenint en compte els detalls. Aquests factors, destacats posteriorment per Torrance (1977, citat per Arteaga, 2008) han dominat l'enfocament psicomètric de la creativitat.

Unes de les proves que han dominat i dominen el panorama són les proves de pensament creatiu. El Torrance Test of Creative Thinking, TTCT (Torrance, 1962).

Concepte de personalitat creadora i diferència amb la creativitat

La personalitat creadora és aquella que diferencia a un individu per la qualitat i l'originalitat fora del comú de les seves aportacions a la ciència, a l'art, a la política, etc. (Ausbel, 1963 citat per Esquívias, 2004).

S'ha de diferenciar entre el concepte de personalitat creadora, que fa referència a la persona que ha demostrat ser creativa a través de la realització de productes o realitzacions de valor, de personalitat creativa, que es refereix a la persona que té un alt potencial creatiu, però que encara no ha estat desenvolupat plenament (Garaigordobil i Pérez, 2005).

La personalitat creadora és considerada una estratègia didàctica per al desenvolupament del principi creatiu que permet establir premisses per a la construcció d'una educació que té com a objectiu fomentar la creativitat. El disseny i la base orientadora de les accions d'exploració, reflexió guiada i creació, permeten apuntar el desenvolupament de la configuració de les habilitats cognitives i les característiques de l'esfera afectiva-motivacional necessària per fomentar la capacitat creativa (Kilmenko, 2008).

Segons Rodríguez i Mantilla (2013), des de l'enfocament social de Csikszentmihalyi, aquest no atribueix una qualitat fixa a la personalitat creadora, sinó que la situa com un paràmetre de la creativitat. La característica essencial de la personalitat de l'individu creatiu és la preferència de la complexitat. (Álvarez, 2010, citat per Rodríguez i Mantilla, 2013).

Aproximacions teòriques al camp de les habilitats socials

Concepte d'habilitats socials

Actualment no hi ha una definició ni una teoria general acceptades per definir les habilitats socials (HHSS), per aquest motiu, també és molt difícil avaluar-les, sobretot pel que fa a l'avaluació i l'entrenament d'aquestes. (Caballo, 1993)

Les habilitats socials han sigut objecte de creixent d'interès durant els últims anys en psicologia social, clínica i educativa, no obstant això, tant la seva avaluació com la intervenció psicològica per a la seva millora topen amb les categories divergents d'aquestes. (Eceiza, Arrieta i Goñi, 2008)

Podem trobar múltiples definicions d'habilitats socials, però tot i això, no n'hi ha una que englobi tots els pensaments dels psicòlegs. Autors com Meichenbaum, Butler i Grudson (1981 citats per Betina i Contini, 2011) conclouen que és impossible desenvolupar una definició consistent, el fet que una persona tingui més o menys habilitats socials dependrà, parcialment, del context en el qual es trobi. Aquestes capacitats i patrons variaran en funció de les cultures, fins i tot dins d'una mateixa cultura, ja que segons Caballo (1993), hi haurà factors com l'edat, el sexe i l'educació que influenciaran dins d'una mateixa cultura.

Les habilitats socials es consideren comportaments específics que permeten a l'individu manifestar de manera adequada sentiments, actituds, desitjos.. respectant les conductes dels altres, afavorint la resolució de problemes i prevenint-los Caballo (2005 citat per Reyna i Brussino, 2009). Quan es parla d'habilitats socials, es fa referència a diversos tipus de conductes que s'exterioritzen en la relació amb altres persones, mitjançant les quals s'expressen sentiments, actituds, desigs, opinions i drets, d'una manera adequada a la situació, fent valdre els mateixos drets i respectant els dels altres. (Garaigordobil, 2014).

Segons Bisquerra i Pérez (2007), hi ha un conjunt de coneixements, destreses i aptituds que permeten desenvolupar les habilitats socials: Dominar les habilitats socials bàsiques (escoltar, saludar, acomiadar-se, donar les gràcies, demanar disculpes, etc.), mostrar i tenir respecte pels altres, practicar la comunicació receptiva i expressiva, compartir emocions, tenir un comportament prosocial i de cooperació, l'assertivitat, la prevenció i la solució de conflictes i la capacitat de gestionar situacions emocionals.

Avaluació de les habilitats socials

Són tres les eines de mesura que s'utilitzen per avaluar les habilitats socials. Per una part, l'observació conductual, una observació directa de l'analitzador cap a l'infant, pot ser a partir de l'observació natural o l'observació en situacions artificials. Per una altra part els informes a altres persones, aquestes valoracions solen ser contestades per persones properes als infants, com seria el cas del docent o dels familiars, i per últim, les mesures d'autoinforme, en aquest cas són els infants qui perceben i informen sobre el seu comportament social, per tal de fer-ho s'utilitzen escales, qüestionaris i inventaris. (Carrillo, 2015)

Entre les tècniques d'avaluació del comportament social, predominen els qüestionaris, aquests permeten avaluar directament al subjecte o bé, que aquest sigui avaluat per tercers. En el cas d'estudis com el present, s'utilitzen qüestionaris els quals són contestats per tercers, familiars o docents. (Reyna i Brussino, 2009).

Repercussió de les habilitats socials

A partir de molts estudis s'ha demostrat la connexió entre les habilitats socials i la salut física i mental, considerant les habilitats socials com un factor protector, com un indicador del desenvolupament saludable, a més de predir el rendiment acadèmic. Ajuden a reduir comportaments problemàtics dins de les aules i contribueixen en l'autoestima, l'empatia i la resolució de problemes interpersonals. S'han augmentat el nombre d'intervencions per promoure la competència social en infants i adolescents en contextos educatius. (Garaigordobil, 2001 citat per Garaigordobil, 2014).

“Cuanto mayores sean nuestras habilidades sociales y cuanto mayor sea la coherencia de nuestros comportamientos con lo que pensamos y sentimos, y con los valores que defendemos, mejor será la evaluación externa que recibiremos en cuanto a nuestra competencia social.” (Aprecida i Del Prette, 2001)

Relació entre creativitat i habilitats socials

Segons Woolfolk (1996), el model d'intel·ligència de Guilford amplia el concepte de la naturalesa d'intel·ligència afegint factors com el judici social, l'avaluació de la conducta dels altres i la creativitat, ja que segons mostra, estan relacionades entre elles.

(Getzels i Csikszentmihalyi, 1976 citats per Mantilla i Rodríguez, 2013) van elaborar un model del qual extreuen la idea que la característica principal de les persones creadores és la resolució de problemes. Mentre que la característica més important de la solució

creativa de problemes no és la capacitat per plantejar múltiples solucions. D'aquesta manera, moltes demandes socials poden activar processos associats a la creativitat.

La solució creativa en la vida social s'origina a partir de sentir que hi ha un repte en l'entorn que necessita resoldre's; cal identificar-lo o formular el sentiment com un problema i després, realitzar i dissenyar mètodes per poder solucionar-lo. (Getzels i Csikszentmihalyi, 1976 citats per Mantilla i Rodríguez, 2013).

S'integren noves visions sobre la manera de promoure la creativitat dins d'una cultura, estem habituats a pensar que la creativitat comença i acaba en la persona, és fàcil obviar el fet que el major desencadenant de la creativitat pot procedir dels canvis que es realitzen en l'entorn. (Csikszentmihalyi, 1998 citat per Mantilla i Rodríguez, 2013).

Gardner (1993, citat per Woolfolk , 1996) defineix a l'individu creatiu com "una persona que por lo regular resuelve problemas, genera productos o define nuevas preguntas en un dominio de una manera que al principio se considera novedosa pero que al final es aceptada por un determinado entorno cultural" (p. 35)

METODOLOGIA

Per tal d'assolir els objectius plantejats s'ha optat per utilitzar una metodologia quantitativa, amb aquesta es contempla la mesura de la personalitat creativa, les habilitats socials i la creativitat dels infants. Per fer-ho es va comptar amb la participació d'aquests, dels professionals de l'educació i dels familiars, aquests últims ho van fer a partir de bateries de percepció, mentre que els infants van resoldre un test.

Mostra

Van participar en l'estudi un total de 46 infants provinents de 2 centre educatius (34 del primer i 12 del segon) de 4-6 anys, entre els quals hi havia 29 nens i 17 nenes d'entre 4 i 6 anys.

A més es va comptar amb la participació dels/les tutors/es de l'aula i una mestra de suport, en total, 7 professionals de l'educació i dels familiars dels infants, concretament 2 pares i 44 mares.

La mostra va provenir de dos centres educatius, un, situat en un poble de la comarca del Baix Penedès, Llorenç del Penedès. Es defineixen com una escola catalana, pública, inclusiva, laica i respectuosa amb la pluralitat on la visió del docent és la de persona que acompanya a les famílies en el procés educatiu dels seus fills i als infants en el procés d'aprenentatge i d'evolució madurativa. La visió de l'escola a la d'un espai que ha de

proporcionar eines perquè l'alumnat vagi adquirint les diferents competències que el duguin a aprendre a ser i actuar de manera autònoma, pensar i comunicar, descobrir i tenir iniciativa, conviure i habitar el món.

També es va comptar amb la participació d'un centre que està situat en la ciutat de Manresa, comarca del Bages. Es defineixen com una escola respectuosa amb els infants, acollidora, amb capacitat d'empatitzar, coherent, autocrítica i curiosa. La visió de l'escola com un espai en el qual s'ha d'oferir una educació integral que ajudi als nostres infants a esdevenir persones autònomes, crítiques i compromeses, que puguin participar de forma activa en el seu entorn i en la societat en general mitjançant dinàmiques de treball cooperatiu i globalitzat, que promoguin el fet d'aprendre a pensar, a decidir i a actuar en coherència, donant molta importància a l'adquisició d'una sèrie de procediments i hàbits implícits en el fet d'aprendre a aprendre.

Es van escollir aquests centres perquè consten de tres línies d'infants de 4-6 anys, tot i que els tests escollits requereixen l'edat mínima de 5 anys, van participar tots, independentment de l'edat.

Instruments

Dins dels instruments seleccionats per a realitzar l'estudi es distingeixen aquells que van ser contestats pels nens i les nenes i els que ho van ser pels adults, familiars i docents.

Torrance Test of Creative Thinking bateria figurativa, TCTT. (Torrance, 1962) (*Annex 1*)
L'instrument TCTT (1962), avalua el nivell de creativitat mitjançant dibuixos, valorant els components d'originalitat, fluïdesa, flexibilitat i elaboració.

Està format per tres jocs: compondre un dibuix, acabar un dibuix i compondre diferents realitzacions fent ús de línies paral·leles.

Cada un d'aquests jocs s'avaluen els components que s'han esmentat anteriorment, per fer-ho es té en compte el nombre de dibuixos que ha efectuat l'infant, les eines utilitzades, els títols dels dibuixos i l'elaboració d'aquests. Per complementar i ajustar l'avaluació a uns criteris en concret, es fa un seguiment del manual d'instruccions corresponent, en el qual s'associa una puntuació a cada resposta.

Bateries de percepció passades als docents i als familiars

Per aprofundir en major mesura en els companys imaginaris, la creativitat i les habilitats socials dels infants es va demanar als docents i familiars que estimessin el nivell dels alumnes en aquestes variables. Per fer-ho es va recórrer a tres instruments: la bateria d'habilitats socials, la bateria de personalitat creadora i la bateria de fantasia.

Qüestionari sobre amics imaginaris (Annex 2)

El qüestionari sobre amics imaginaris va ser dissenyat a partir de dues bateries, Imaginative Play Activities Questionnaire (Bouldini, 1998) (Annex 2.2) i Free Fantasy Questionnaire (FFQ) (Donfrancesco, 2019) (Annex 2.3), de les quals es va fer una adaptació per a donar com a resultat un nou qüestionari (Annex 2.1).

El test consta de 13 ítems, amb els quals es recull informació general sobre l'infant, moments de fantasia que aquest pot experimentar i informació sobre la presència d'un amic imaginari. Aquests ítems es plantegen en una escala linkert de 0 (mai) a 5 (sempre), on els participants han de fer una estimació sobre les conductes que té l'infant, també consta d'una pregunta oberta destinada a l'opinió i informant de l'experiència que tenen les persones qui estan contestant el qüestionari sobre la presència dels amics imaginaris.

EPC. Escala de conductes i trets de personalitat creadora. (Caraigordobil i Berruoco, 2005) (Annex, 3)

L'escala de Personalitat Creadora (Caraigordobil i Berruoco, 2005), avalua la creativitat explorant conductes i trets de la personalitat creadora, plantejats en una escala d'estimació amb la qual s'avalua si la conducta o el tret es poden aplicar a aquella persona mitjançant una escala tipus Linkert 0 (mai) a 5 (sempre). Es proposa una versió d'autoavaluació i una d'heteroavaluació per a familiars i docents, en aquest estudi s'ha optat per la segona opció. En aquesta opció es sol·licita als familiars i docents que després de la lectura de les frases, indiquin en quina mesura poden aplicar els continguts d'aquestes en els infants. L'escala consta de 15 ítems, per aquest estudi s'ha fet una traducció al català de la prova.

Escala d'habilitats socials en infants de 4-6 anys (Annex 4)

L'escala d'habilitats socials està composta d'un total de 31 ítems, que s'han extret de l'escala Preschool and Kindergarten Behavior Scale – PKBS (Merrell, i Carney 2002) (Annex 4.2, traduïda al català. L'avaluació es fa a través d'una escala tipus Likert que oscil·la entre 0 (mai) i 5 (sempre), les puntuacions més altes són el resultat d'un millor

desenvolupament d'aquestes, mentre que una puntuació baixa reflecteix l'absència de conductes inadaptades.

L'objectiu de l'escala és desenvolupar un instrument psicomètricament vàlid per a l'avaluació de les habilitats socials i els problemes de comportament dels infants d'entre 3 a 6 anys. En aquest cas el comportament dels infants és avaluat per docents i familiars.

Procediment

Els tests es van començar a passar als infants a inicis del mes de març de 2021, per tal de fer-ho es va distribuir la recollida de dades en tres sessions al llarg de la mateixa setmana durant els mateixos horaris, al matí. Es va passar de forma col·lectiva a l'aula habitual dels nens i de les nenes. Per igualar al màxim les condicions sempre es feia durant la mateixa franja horària: de 9.15 h. a 11:30 h, els grups es quedaven en les seves aules ordinàries mentre l'examinador era qui es desplaçava en finalitzar la prova, ja que es va realitzar la prova una darrera l'altre. El procediment era el mateix en les sis aules, s'iniciava la prova amb una presentació d'aquesta seguint el manual d'instruccions (Vegeu Annex 1.2) i es cronometrava el temps (10 minuts), després d'aquest temps s'ajudava als infants a posar títols als seus dibuixos, en el cas que necessitessin ajuda. Durant la prova, es va tenir en compte el clima de l'aula, fomentant un clima de confiança amb l'infant on aquest pugues concentrar-se en executar la tasca, per tal que el resultat sigues el més creatiu i original possible..

Des de les direccions dels centres es van proporcionar els enllaços als familiars per accedir als tests i se'ls hi va donar un codi corresponent a cada infant, per tal de mantenir als nens i a les nenes en l'anonimat. Les enquestes es van fer, en gran part, via electrònica, però a causa de problemes amb el programa, les enquestes contestades per un dels dos centres van ser a paper.

RESULTATS, ANÀLISI I DISCUSSIÓ

La presentació dels resultats, l'anàlisi i la discussió seguirà el mateix ordre que els objectius de la present recerca.

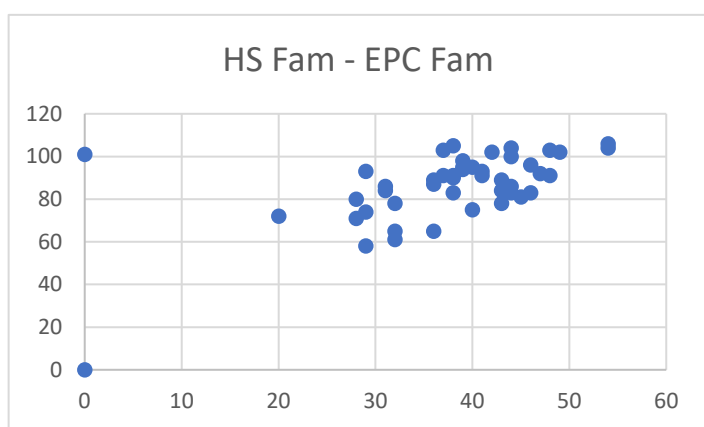
Objectiu 1: "1: Explorar la relació existent entre la creativitat, les habilitats socials, la personalitat creadora i la fantasia en infants de 5-6 anys.

Per tal d'obtenir la relació existent entre les diferents variables; la creativitat, les habilitats socials, la personalitat creadora i la fantasia, s'ha utilitzat l'estadístic de r de Pearson. (Vegeu Taula 1). En aquesta taula es poden observar les caselles de diferents intensitats de color segons el grau de correlació existent entre les variables seleccionades.

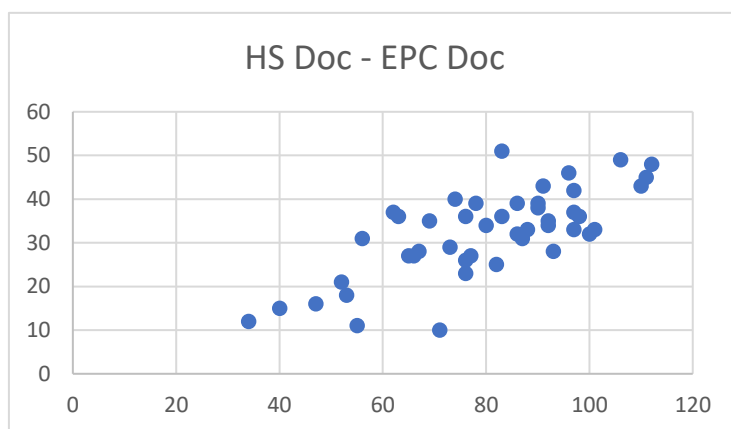
	Total tests Torrance	Personalitat creadora famílies	Personalitat creadora docents	HS famílies	HS docents	Fantasia famílies	Fantasia docents
Total tests Torrance							
Personalitat creadora famílies	r=0,16						
Personalitat creadora docents	r=0,49	r=0,24					
HS famílies	r=0,17	r=0,6	r=0,31				
HS docents	r=0,44	r=0,18	r=0,74	r=0,37			
Fantasia famílies	r=-0,07	r=0,12	r=0,09	r=0,15	r=0,08		
Fantasia docents	r=0,07	r=0,09	r=0,31	r=0,07	r=0,22	r=0,12	

Taula 1. R Pearson dades totals.

Les correlacions més altes es troben entre les habilitats socials i la personalitat creadora, però només en el cas que hi hagi coincidència entre els informats. És a dir els familiars que tendeixen a veure els seus fills amb més habilitats socials, també els atribueixen majors característiques vinculades a la personalitat creadora. En la taula podem observar que la relació que hi ha entre la personalitat creadora i les habilitats socials segons les famílies és molt alta ($r=0.6$) i respecte als mestres veiem que obtenim uns resultats similars ($r=0.74$), en aquest cas també significatius. D'altra banda, els docents que atribueixen majors característiques vinculades a la personalitat creadora també ho fan en habilitats socials (Vegeu gràfics 1 i 2).

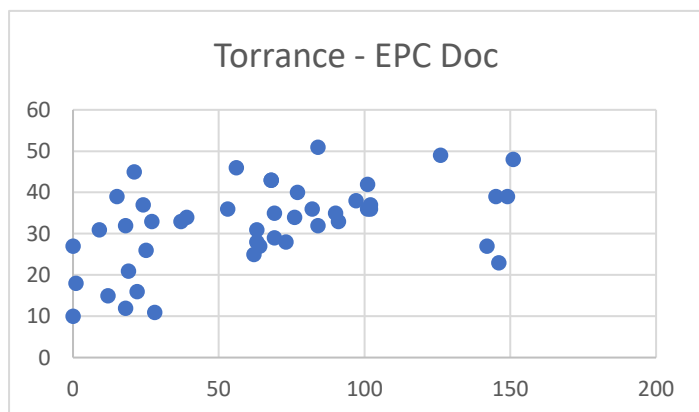

Gràfic 1. Relació entre les habilitats socials i l'escala de personalitat creadora segons els familiars.

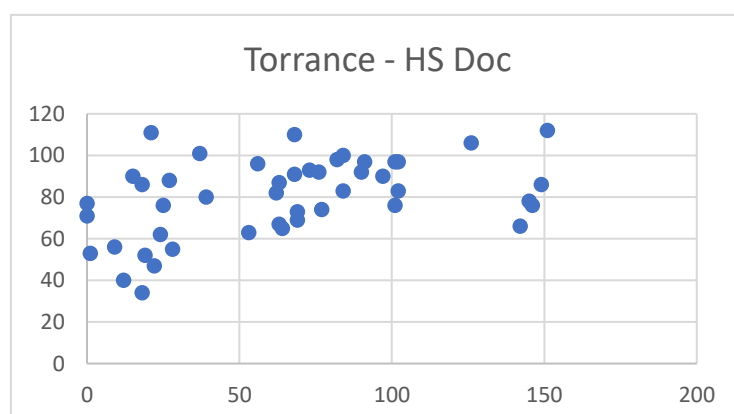

Gràfic 2. Relació entre les habilitats socials i l'escala de personalitat creadora segons els docents.

Per una altra banda, també destacar la relació que hi ha entre la creativitat Torrance i la personalitat creadora ($r=0.49$) i les habilitats socials ($r=0.44$) segons els docents (Vegeu gràfics 3 i 4).

Gràfic 3. Relació entre la creativitat i l'escala de personalitat creadora segons els docents.

Gràfic 4. Relació entre la creativitat i les habilitats socials segons els docents.

Aquestes dades concorden amb teories com la de Woolfolk (1996) qui afirma que existeix a una relació entre la creativitat i les habilitats socials. L'explicació a aquesta relació l'associa al fet que quan augmenta la comunicació amb els altres, sorgeix la flexibilitat i la fluïdesa cognitiva; components que es tenen en compte per avaluar la creativitat i que s'ha tingut present en aquest estudi en el test de Torrance. Per tant, els resultats obtinguts en el present estudi i la teoria segons aquest autor, apunten que les habilitats socials i la creativitat tindrien relació.

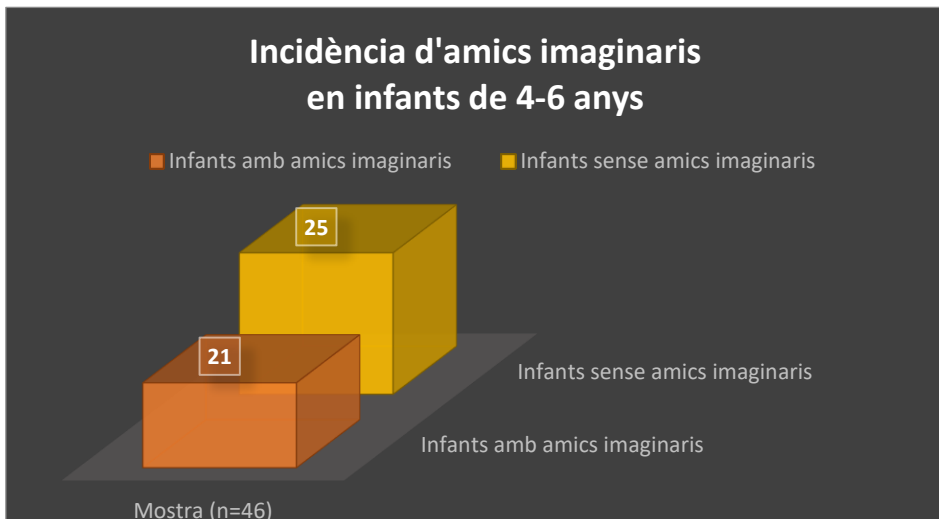
Pel que fa a la relació entre la creativitat i la personalitat creadora, els autors Rodríguez i Mantilla (2013), afirmen que la característica principal de les persones creadores és la resolució de problemes i que hi ha moltes demandes socials que activen processos associats amb la creativitat, ja que s'ha d'identificar la situació, analitzar-la i buscar la solució que s'adeqüi a la situació. També podem comparar els resultats amb els estudis de Benavides (2007) i Manosevitz, Prentice i Wilson, (1973), on s'ha demostrat que el fet de tenir companys imaginaris es pot relacionar amb característiques positives en el marc social i intel·lectual.

Els resultats de les correlacions evidencien que existeixen importants discrepàncies en aquestes en funció de quin és l'informant que opina sobre l'infant. Tanmateix, aquests resultats són coherents amb la comparació de mitjanes entre els resultats dels pares i de les mestres. Concretament, la prova T d'Student de comparació de mitjanes indica que els pares puntuen més favorablement als infants si els comparem amb les mestres en les tres variables estudiades: personalitat creadora, habilitats socials i fantasia (Vegeu Taula 2).

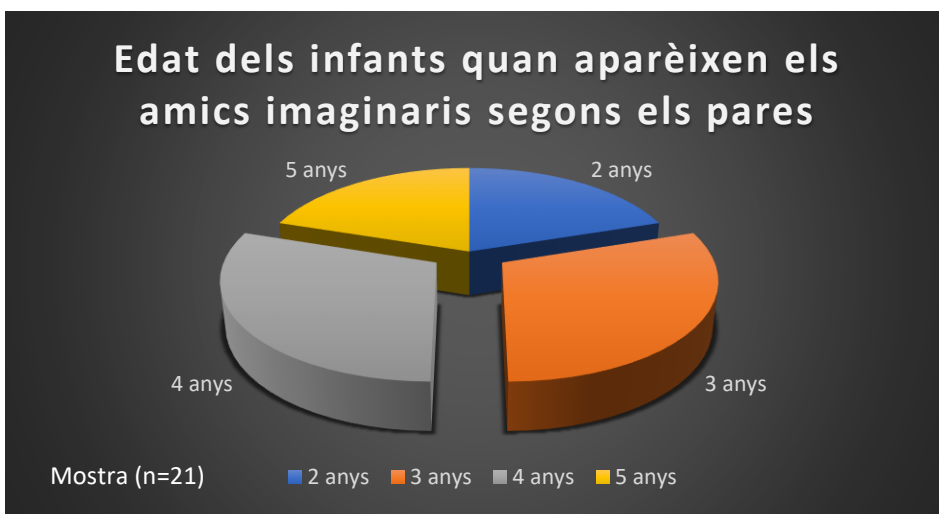
	Mitjana pares	Mitjana mestres	T Student ($p < 0.05$)
Personalitat creadora	37,35	32,30	T= 2,67; $p < 0.05$
Habilitats socials	85,91	79,96	T= 1,97; $p < 0.05$
Fantasia	13,41	9,63	T= 3,33; $p < 0.05$

Taula 2. Comparació entre les dades dels familiars i les dels docents.

Objectiu 2: “2: Descobrir la incidència que hi ha d’amics imaginaris en infants de 4 a 6 anys, les situacions en les quals es produeixen i les característiques d’aquests.”

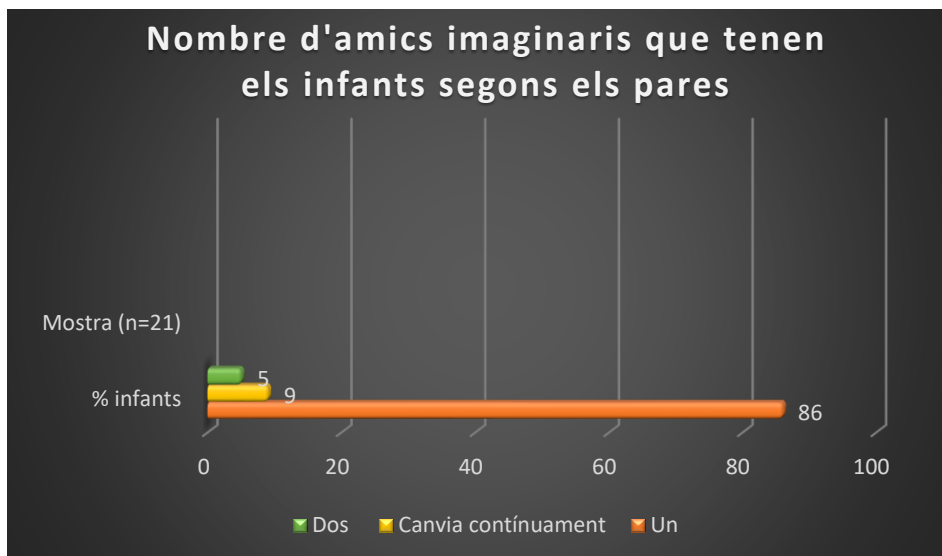

Gràfic 5.

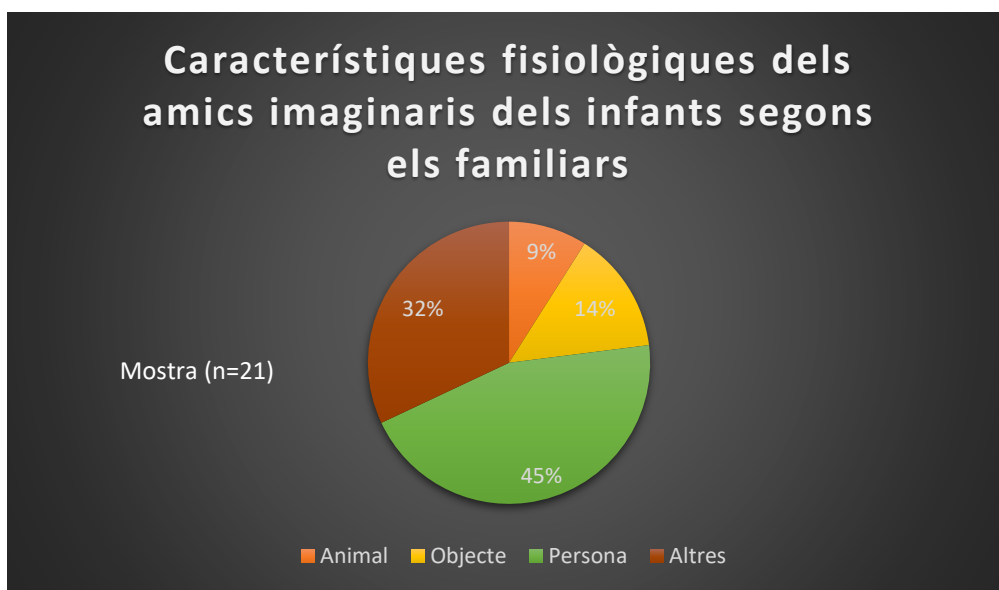

Gràfic 6.

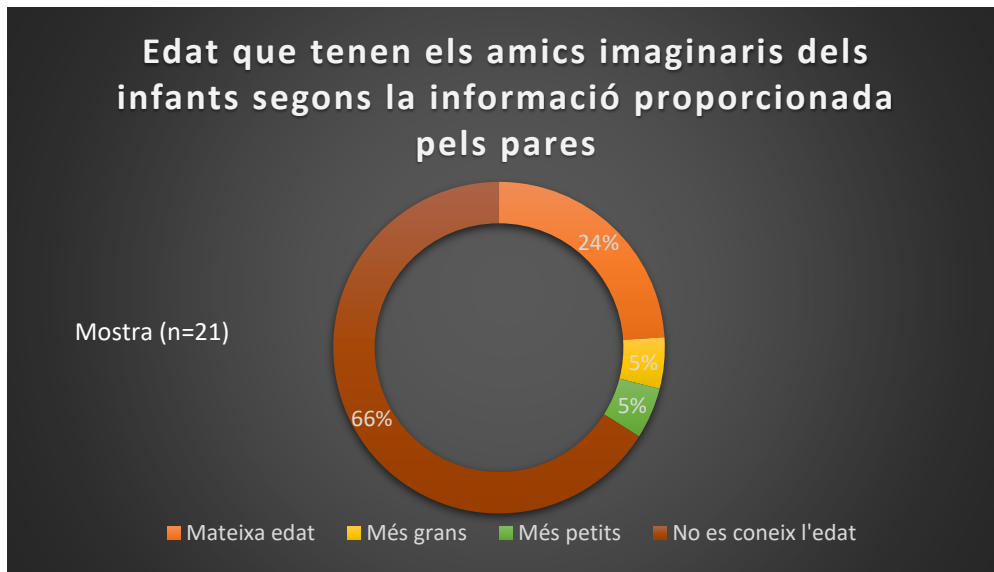

Gràfic 7.

Gràfic 8.

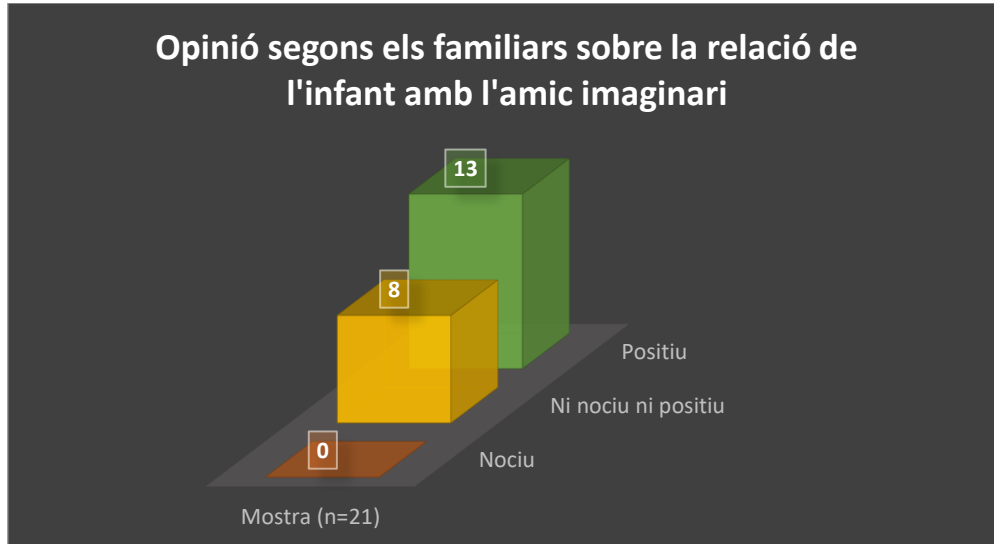
Gràfic 9.

En els resultats s'observa que la incidència d'amics imaginaris és de gairebé la meitat, concretament hi ha un 45% d'infants que tenen amics imaginaris (Vegeu Gràfic 5) i la gran majoria d'infants (86%), acostumen a tenir-ne només un (Vegeu Gràfic 7). Els resultats indiquen, igual que en estudis anteriors de Taylor et al., (2004) que més d'un 65% d'infants tenen un company imaginari abans dels 7 anys.

Aquesta aparició se situa entre els 2 i 5 anys, s'ha pogut observar que la gran part (60%) de les relacions entre infants i amics imaginaris s'inicien en la franja dels 3-4 (Vegeu Gràfic 6). A partir dels estudis de (Taylor, 1999, citat per Benavides, 2007), es pot corroborar que durant l'etapa preoperacional apareixen aquests personatges, l'etapa compren dels 2 anys fins als 7. En l'estudi, hem pogut recollir dades que ens situen als infants dins d'aquesta franja. Autors com Svendsen, (1934); Ames i Learned, (1946); Gleason, Sebanc i Hartup, 2000; Gleason, (2002); Taylor, (1999 citats per Benavides, 2007), han fet estudis que corroboren la presència de companys imaginaris en infants d'entre 36 mesos fins a 6 anys i en tots ells els resultats apunten a una visió molt més positiva d'aquest fenomen.

Pel que fa a les característiques de l'amic imaginari, aquest sol ser representat per l'infant com una persona en un 45% dels casos, tot i que hi ha infants que el veuen com un animal, objectes i altres (Vegeu Gràfic 8). En el cas d'aquests nens i nenes que el seu amic imaginari és una persona, l'edat d'aquest sol ser la mateixa que l'infant amb un 24%, tot i això, destacar que en moltes ocasions les persones que conviuen amb l'infant no tenen constància de l'edat de l'amic imaginari (Vegeu Gràfic 9). Aquests resultats

concorden amb la teoria de Cantis (2004), qui afirma que hi ha diferents tipus d'amics imaginaris.

Gràfic 10.

Tots els familiars que han respost, consideren que el fet de tenir amics imaginaris no és nociu per als seus fills/es, un 38% d'ells consideren que no és nociu ni positiu i la resta, un 62%, creuen que és positiu (Vegeu gràfic 10). Els pares i les mares, comunicació personal (20 d'abril de 2021), afirmen que els ajuda a fomentar la creativitat i la imaginació, els fa sentir segurs i protegits; també els ajuda a plantejar-se i recrear situacions quotidianes amb les quals es poden trobar algun dia i afrontar-les. A més a més, els ajuda a entendre comportaments d'altres persones, fomentant així l'empatia i la resolució de problemes, tal com adquirir eines d'expressió i comunicació que els ajuden en la vida real, en el seu dia a dia. Veuen aquest fenomen com un procés evolutiu pel qual poden passar o no els infants i que forma part del desenvolupament de la seva imaginació.

Comunicació personal (3 de març de 2021)

Le ayuda a recrear situaciones en las cuales se encuentra o se puede encontrar, de esa manera es capaz de practicar y entender comportamientos propios y ajenos, es bueno para crear empatía, aprender a "negociar" en situaciones de conflicto, también le ayuda a expresar lo que piensa y siente de una manera más clara. Creo que hay un sinfín de cosas positivas, sí.

Actualment, es troben estudis que corroboren els pensaments que tenen els pares i les mares sobre el fet de tenir un amic imaginari, segons Somers i Yawkey (1984, citats per

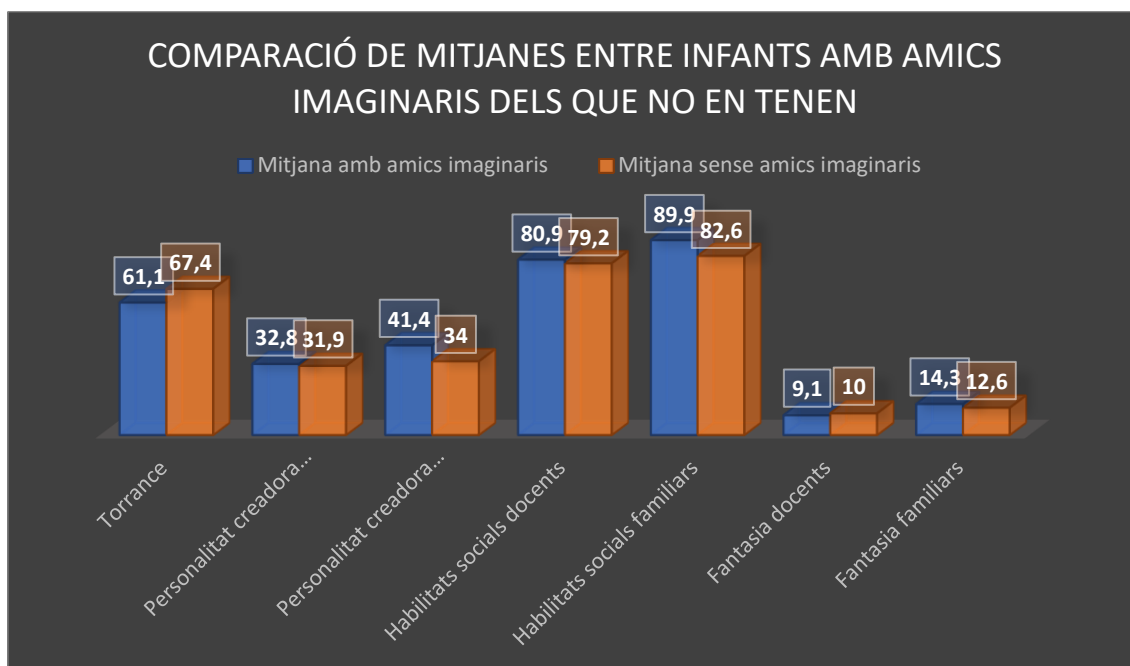
Hoff, 2005), afirmen que partir d'aquesta interacció amb els amics imaginaris, els infants practiquen i expandeixen el seu pensament creatiu; descobrint oportunitats, explorant materials i utilitzant-los de diverses maneres segons el joc. Per una altra banda, Donfrancesco et al. (2019), també dona suport a aquestes opinions, aportant que el fet de tenir amics imaginaris està relacionat amb la fantasia dels infants, un bon desenvolupament en els adolescents i la creativitat durant l'edat adulta.

Objectiu 3: “4: Saber si hi ha diferències significatives en els nivells de personalitat creativa, habilitats socials, creativitat figurativa i fantasia entre infants que tenen amics imaginaris i el que no en tenen.”

	Infants amb amics imaginaris ($\bar{X}$)	Infants sense amics imaginaris ($\bar{X}$)	F Fisher	T Student
Torrance	61,1	67,44	F=0,66 (p>0.05)	t=-0,49 (p>0.05)
Personalitat creadora docents	32,81	31,88	F=1,20(p>0.05)	t=0,31(p>0.05)
Personalitat creadora familiars	41,38	33,96	F=0,30(p<0.05)	t=2,58(p<0.05)
Habilitats socials docents	80,81	79,24	F=1,10(p>0.05)	t=0,28(p>0.05)
Habilitats socials familiars	89,90	82,56	F=0,39(p<0.05)	t=1,47(p>0.05)
Fantasia docents	9,14	10,04	F=1,31(p>0.05)	t=-0,49(p>0.05)
Fantasia familiars	14,34	12,64	F=0,86(p>0.05)	t=1,04(p>0.05)

Taula 3. Recull de mitjanes diferenciant d'infants amb amics imaginaris dels que no en tenen.

Tal com es pot veure en la taula 3 i en el gràfic 7, en mitjana, els infants amb amics imaginaris superen als que no en tenen en personalitat creadora i en habilitats socials, tant si els informants són els pares, com si són els mestres. Pel que fa a la fantasia aquesta superioritat només s'observa en les respostes proporcionades pels familiars. I, en el cas de les mitjanes obtingudes a través del Torrance i els nivells de fantasia segons els docents són els infants sense amics imaginaris els que mostren valors més elevats. No obstant això, de totes les variables estudiades només observem diferències estadísticament significatives entre les mitjanes dels nens i nenes amb amics imaginaris i els que no en tenen en la variable personalitat creadora aconseguida a través de les respostes dels familiars ($\bar{X}$ =41,38, $\bar{X}$ =33,96, t=2,58(p<0.05)).

Gràfic 11

Autors com Hoff (2005), Benavides (2007), Donfrancesco et al. (2019), corroboren la relació obtinguda en els estudis presents, afirmant la relació que hi ha entre el fenomen d'amics imaginaris i la creativitat, destaquen que la creació d'amics imaginaris suposa una connexió amb el creixement creatiu i que, a més a més, a partir de la interacció amb aquests personatges l'expandeixen, ja que promou l'originalitat de les idees. Concloent que els infants els quals tenen companys imaginaris tenen nivells més alts de creativitat (Hoff, 2005).

Els resultats obtinguts sobre la relació entre amics imaginaris i habilitats socials, concorden amb els estudis de Benavides (2007), aquests mostren que els infants amb amics imaginaris es poden relacionar amb característiques positives en el marc social i intel·lectual, afirma que els infants amb amics imaginaris tenen habilitats socials molt desenvolupades. Gleason (2004), en el seu estudi en el qual també es relacionava el fet de tenir amics imaginaris amb les habilitats socials va concloure aquests amb resultats similars, incloent-hi els objectes personificats.

CONCLUSIONS

La present investigació ha demostrat que existeix relació entre habilitats socials i personalitat creadora quan hi ha coincidència entre informants (familiars, $r=0.6$ i docents $r=0.74$), entre creativitat i personalitat creadora ($r=0.49$) i creativitat i habilitats socials ($r=0.44$) segons els docents (objectiu 1). Els resultats de les correlacions, evidencien que existeixen importants discrepàncies en aquestes en funció de quin és l'informant que opina sobre l'infant, ja que en els casos dels familiars les mitjanes dels resultats eren majors que les dels docents.

En relació amb l'objectiu 2, s'ha obtingut un nombre elevat d'infants amb amics imaginaris (45%) entre els quals comparteixen característiques similars com: l'edat d'aparició, l'edat del personatge, les característiques d'aquest i la influència que té en el dia a dia de l'infant. No obstant això, aquesta informació variarà depenent de la relació que tingui l'infant amb els familiars i la informació que ell/a doni sobre el seu amic imaginari, ja que en moltes situacions les famílies desconeixen els trets del personatge.

Pel que fa a l'opinió dels familiars sobre l'aparició dels amics imaginaris, l'acceptació d'aquesta s'ha pogut veure modificada per la quantitat d'informació que es té avui en dia i de la presència que té la psicologia i la didàctica en la societat, ja que anys anteriors aquesta mateixa situació es podria haver avaluat de manera negativa. Per aquest motiu seria interessant que en futures recerques es contemplés l'opció de recollir dades que informessin sobre la relació de l'infant amb els familiars i la comunicació que tenen, a més de conèixer si els familiars segueixen i/o coneixen algun autor, ideologia, pensament.. pedagògic que els condueix a pensar en la presència d'un amic imaginari com un fenomen positiu per al seu fill o la seva filla.

Per aprofundir en la recerca i poder elaborar un llistat de característiques, seria interessant investigar mitjançant estudis de cas, amb major profunditat, sobre aquells infants que tenen amics imaginaris i la repercussió d'aquests en el seu dia a dia.

Pel que fa a les relacions més fortes obtingudes de la comparativa de les variables entre els infants que tenen amics imaginaris d'aquells que no (objectiu 3), els infants amb amics imaginaris destaquen en la variable de personalitat creadora segons els familiars (significativa, $t=2,58(p<0.05)$), com a única dada significativa i per altra banda, també es mostren diferències, no significatives, en les variables d'habilitats socials (familiars-docents), personalitat creadora (docents) i fantasia (familiars).

Així doncs, es pot observar que hi ha certa tendència, però les diferències no són significatives i caldria continuar estudiant amb mostres més grans, ja que la mida de la mostra és molt important en la determinació de la significació de la diferència entre les mitjanes; com major és la mostra, les mitjanes tendeixen a ser més estables i representatives.

Per recollir la informació de les famílies i els docents es va utilitzar un programa d'enquestes en línia, durant el procés de recollida de dades van haver-hi moltes limitacions relacionades amb la gestió i el funcionament del programa en qüestió, la qual cosa va fer que es recollissin les enquestes finals dels docents en paper. En un futur, es buscaria una aplicació o programa que permetés recollir les dades sense inconvenients.

Del sistema de mesura escollit per avaluar la creativitat dels infants, recalcar les ambigüitats de les normes de correcció i la complexitat, ja que són molts els factors i les premisses a tenir en compte.

Altres limitacions que van estar present durant el procés de treball de camp, van ser les mesures i restriccions a causa de la pandèmia mundial de la Covid-19, ja que des del Departament d'Educació, van restringir les entrades de persones externes als centres educatius, la qual cosa va complicar la recerca de la mostra.

Finalment, destacar que el tema tractat en aquest estudi és un fenomen poc estudiat entre la comunitat científica i educativa estatal i a partir d'aquest, s'ha pogut comprovar que molts nens i nenes tenen amics imaginaris durant l'etapa preoperacional. Encara que els moments durant els quals els infants tenen aquestes relacions són a casa, els professionals de l'educació haurien de tenir coneixements per poder atendre a les necessitats dels infants i dels familiars que es troben en aquesta situació, oferint eines i fonamentació teòrica.

BIBLIOGRAFIA

- Arteaga, E. (2008). Aproximación teórica al concepto de creatividad: un análisis creativo. *Revista Paideia Puertorriqueña*, 3, 24-54.
https://www.researchgate.net/profile/Edilberto-Arteaga-Narvaez/publication/319835303_Aproximacion_teorica_al_concepto_de_creatividad_u_n_analisis_creativo/links/59bd5383aca272aff2da1099/Aproximacion-teorica-al-concepto-de-creatividad-un-analisis-creativo.pdf
- Benavides, J. (2007). La creación de amigos imaginarios en los niños: ¿Un problema clínico? *Tesis Psicológica: Revista de la Facultad de Psicología*, 2, 59-64.
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3865527>
- Bender, L. i Vogel, B.F. (1941). Compañeros imaginarios de los niños. *American Journal of Orthopsychiatry*, 11, 56–65. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1941.tb05778.x>
- Betina, A. i Contini, N. (2011) Las habilidades sociales en niños y adolescentes: Su importancia en la prevención de trastornos psicopatológicos. *Fundamentos en Humanidades*, 12(23), 159-182. <https://www.redalyc.org/pdf/184/18424417009.pdf>
- Bisquerra, R. i Pérez, N. (2007). Las competencias emocionales. *Educacion XXI*, 10, 61-82.
- Bouldin, P. (1998). Imaginary companions: Their role in childhood development (Tesis doctoral, University of Tasmania). <https://eprints.utas.edu.au/19045/1>
- Caballo, E. (1993). *Manual de evaluación y entrenamiento de las habilidades sociales*. Siglo XXI.
- Carrillo, G. (2015). *Validación de un programa lúdico para la mejora de las habilidades sociales en niños de 9 a 12 años* (Tesi doctoral). Universidad de Granada.
<https://docplayer.es/58604970-Validacion-de-un-programa-ludico-para-la-mejora-de-las-habilidadessociales-en-ninos-de-9-a-12-anos-tesis-doctoral.html>
- Cantis, S. (2004). En el camino de la simbolización, producción del sujeto psíquico. Myrta Casas de Pereda. *Revista Uruguaya de Psicoanálisis*, 199-204. https://www.apuruguay.org/revista_pdf/rup99/rup99-cantis.pdf
- Del Prette, A. i Del Prette, Z. (2001). *Psicología de las habilidades sociales: terapia y educación*. Manual moderno.

Donfrancesco, R., Vezzani, C., Pinto, G., Bigozzi, L., Dibenedetto, A., Melegari, M. G., Gregori, P., Andriola, E., Di Roma, F., Renzi, A., Tambelli, R., i Di Trani, M. (2019). The validation of the free fantasy Questionnaire for children and adolescents: From imaginary playmate to «Dreamtime». *Frontiers in Psychology*, 10, 1-16.

<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01343>

Eceiza, Arrieta i Goñi (2008). Habilidades sociales y contextos de la Conducta social. *Revista de Psicodidáctica*, 11, 11-26. <https://www.redalyc.org/pdf/175/17513102.pdf>

Esquívias, M.T. (2004). Creatividad : Definiciones, Antecedentes Y Aportaciones. *Revista digital Universitaria*, 5(1)11-17.

http://www.revista.unam.mx/vol.5/num1/art4/ene_art4.pdf

Flavell, J.(1986). The development of children's knowledge about the appearance–reality distinction. *Am. Psychol.* 41, 418–425. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.41.4.418>

Garaigordobil, M. (2014). Intervención en las habilidades sociales: Efectos en la inteligencia emocional y la conducta social. *Behavioral Psychology/Psicología Conductual*. 22(3),551-567.

https://www.researchgate.net/publication/270509841_Intervencion_en_las_habilidades_sociales_Efectos_en_la_inteligencia_emocional_y_la_conducta_social

Garaigordobil, M., i Pérez, J. (2005). Escala de personalidad creadora. Estudio psicométrico exploratorio. *Revista de psicología*, 26(3), 345-364.

<https://doi.org/10.1174/021093905774519026>

Gervilla, M.A. (1980). La creatividad y su evaluación. *Revista Española de Psicología*, 149, 31-62. <https://reunir.unir.net/handle/123456789/7906>

Gleason, T. (2004) Imaginary companions and peer acceptance, *International Journal of Behavioral Development*, 28(3), 204-209,

<https://doi.org/10.1080%2F01650250344000415>

Gleason, T. (2017). The psychological significance of play with imaginary companions in early childhood. *Learning and Behavior*, 45(4), 432-440.

<https://doi.org/10.3758/s13420-017-0284-z>

Gleason, T., Sebanc, A., i Hartup, W. (2000). Imaginary companions of preschoolchildren. *Developmental Psychology*, 36(4), 419-428.

Guilford, J.P (1950). Creatividad. *Psicologo estadounidense*, 5(9), 444–454.

<https://www.jstor.org/stable/1419699?origin=crossref>

Guilford, J.P (1967) Creatividad: ayer, hoy y mañana. *The Journal of Creative Behavior*, 1, 3-14. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/j.2162-6057.1967.tb00002.x>

Hoff, E. (2005). Imaginary Companions, Creativity, and Self-Image in Middle Childhood. *Creativity Research Journal*, 17(2-3), 167-180.

<https://doi.org/10.1080/10400419.2005.9651477>

Jellesma, F. i Hoffenaar, P. (2013). Parental website-descriptions of children's imaginary companions. *Psychologica Belgica*, 53(1), 117-124.

<https://doi.org/10.5334/pb-53-1-117>

Kilmenko, O. (2008). La creatividad como un desafío para la educación del siglo XXI. *Educación y valores*, 11(2), 191-210. <https://www.redalyc.org/pdf/834/83411213.pdf>

Manosevitz, M., Prentice, NM y Wilson, F. (1973). Correlaciones individuales y familiares de compañeros imaginarios en niños en edad preescolar. *Psicología del desarrollo*, 8, 72–79. <https://doi.org/10.1037/h0033834>

Merrell, K. i Carney, A. (2002). Preschool and kindergarten behavior scales. *Psychology in the Schools*, 39(4), 367-373. <https://doi.org/10.1002/pits.10033>

Moriguchi, Y. (2018). Prevalence of Imaginary Companions in Children: A Meta-Analysis. *Merrill-Palmer Quarterly: Journal of Developmental Psychology*, 64(4), 459-482. <https://doi.org/10.31234/osf.io/6kcbj>

Motoshima Y., Shinohara I., Todo N., i Moriguchi, Y. (2014) Parental behaviour and children's creation of imaginary companions: A longitudinal study. *European Journal of Developmental Psychology*. 11 (6), 716–727.

<https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/17405629.2014.932278>

Pérez, M. (2005). La evaluación de la creatividad. *Liberabit*, 11, 35-39.

Rakoczy, H., Tomasello, M., i Striano, T. (2004). Young children know that trying is not pretending: a test of the “Behaving-As-If” construal of children's early concept of pretense. *Dev. Psychol.* 40, 388–399. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0012-1649.40.3.388>

Reyna, C. i Brussino, S. (2009). Propiedades psicométricas de la escala de comportamiento preescolar y jardín infantil en una muestra de niños argentinos de 3 a 7 años. *Psyche*, 18(2), 127-140. <https://doi.org/10.4067/s0718-22282009000200009>

Rodríguez, A. (1985). *Manual de creatividad: Los procesos psíquicos y el desarrollo*. Trillas.

http://desiderioramirez.com/libros_9/MANUAL%20DE%20CREATIVIDAD.%20LOS%20PROCESOS%20PS%20C%20QUICOS%20Y%20EL%20DESARROLLO.pdf

Rodríguez, F.J (2011). Contribuciones de la neurociencia al entendimiento de la creatividad humana. *Arte, individuo y Sociedad*, 23(2), 45-54.

<https://www.redalyc.org/pdf/5135/513551280004.pdf>

Rodríguez, M.C. i Mantilla, W. (2013). De la creatividad a la innovación, de la innovación a la propiedad intelectual. *Revista la propiedad inmaterial*, 17, 283-324.

<https://revistas.uexternado.edu.co/index.php/propin/article/view/3590>

Runco, M. i Alkar, S. (2012). Divergent thinking as an indicator of creative potential. *Creativity research journal*, 24, 1-10. <https://doi.org/10.1080/10400419.2012.652929>

Singer, D. i Singer, J. (1990). *The house of make-believe: Children's Play and Developing Imagination*. Harvard University Press.

Soto, G., Fernández, M., Sáinz, M., i Almeida, L. (2015) Creatividad y sus dimensiones: ¿De qué hablamos y qué evaluamos?. *Universitas Psychologica*, 14(3),15-24.

https://www.researchgate.net/publication/285627357_Creatividad_y_sus_dimensiones_De_que_hablamos_y_que_evaluamos

Stenberg, R. (1988). *The nature of creativity: Contemporary psychological perspectives*. University of Cambridge

Stenberg, R.(2006). The Nature of Creativity. *Creativity Research Journal*, 18, 87-98.

http://people.uncw.edu/caropresoe/giftedfoundations/social/emotional/creativity-articles/sternberg_nature-of-creativity.pdf

Taylor, M. (1999). *Imaginary companions and the children who create them*. Oxford: Oxford

Taylor, M., Cartwright, BS i Carlson, SM (1993). Una investigación del desarrollo de los compañeros imaginarios de los niños. *Psicología del desarrollo*, 29 (2), 276-285.

<https://doi.org/10.1037/0012-1649.29.2.276>

Torrance, P. (1962). *Guiding Creative Talent*. Prentice-Hall, Inc.

Torrance, P. (1974). *The Torrance Tests of Creative Thinking - Norms-Technical Manual Research Edition - Verbal Tests, Forms A and B - Figural Tests, Forms A and B*. Princeton NJ.: Personnel Press.

Torre, S. De la (1989). *Aproximación bibliogràfica a la creatividad*. PPV.

Torre, S. De la (2003). *Dialogando con la creatividad*. Octaedro.

Trionfi, G., i Reese, E. (2009). A Good Story: Children with Imaginary Companions Create Richer Narratives. *Child Development*, 80(4), 1301–1313.

Tullos, A., and Woolley, J. D. (2009). The development of children's ability to use evidence to infer reality status. *Child Dev.* 80, 101–114. doi: 10.1111/j.1467-8624.2008.01248.x

Wellman, H. M., Cross, D. i Watson, J. (2001). Meta-analysis of theoryof- mind development: the truth about false belief. *Child Dev.* 72(3), 655-684 doi:10.1111/1467-8624.00304

Woolfolk, A. (1996). *Psicología Educativa (7ªed.)*.Prentice-Hall Hispanoamericana, S.A
<https://saberepsi.files.wordpress.com/2016/09/psicologia-educativa-woolfolk-7c2aa-edicion.pdf>

Assignatura: Treball de Final de Grau
Tutora: Meritxell Cano
Alumna: Marta González
Curs 2020-2021

UMANRESA
UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

ANNEXOS

Annex 1

1.1 Test de Creative Thinking of Torrance (TCTT) figuratiu

JOC 1

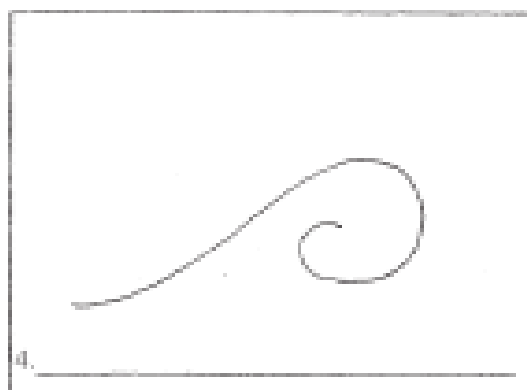
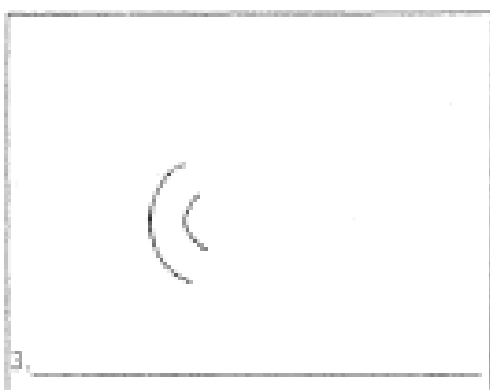
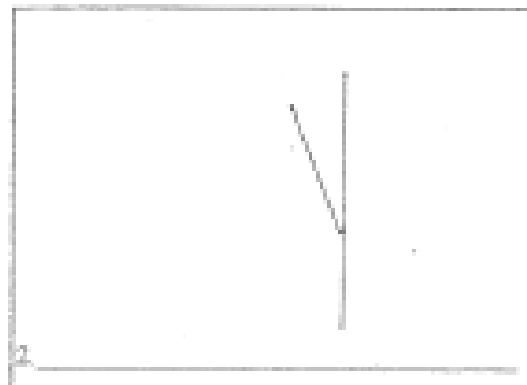
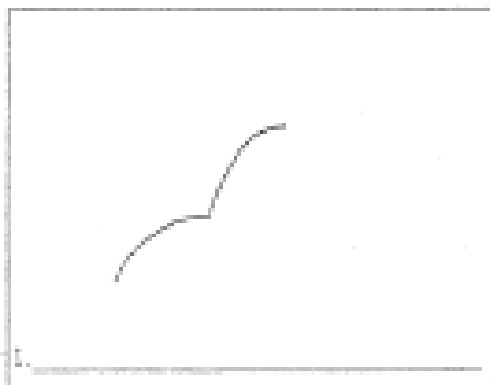
TÍTOL:

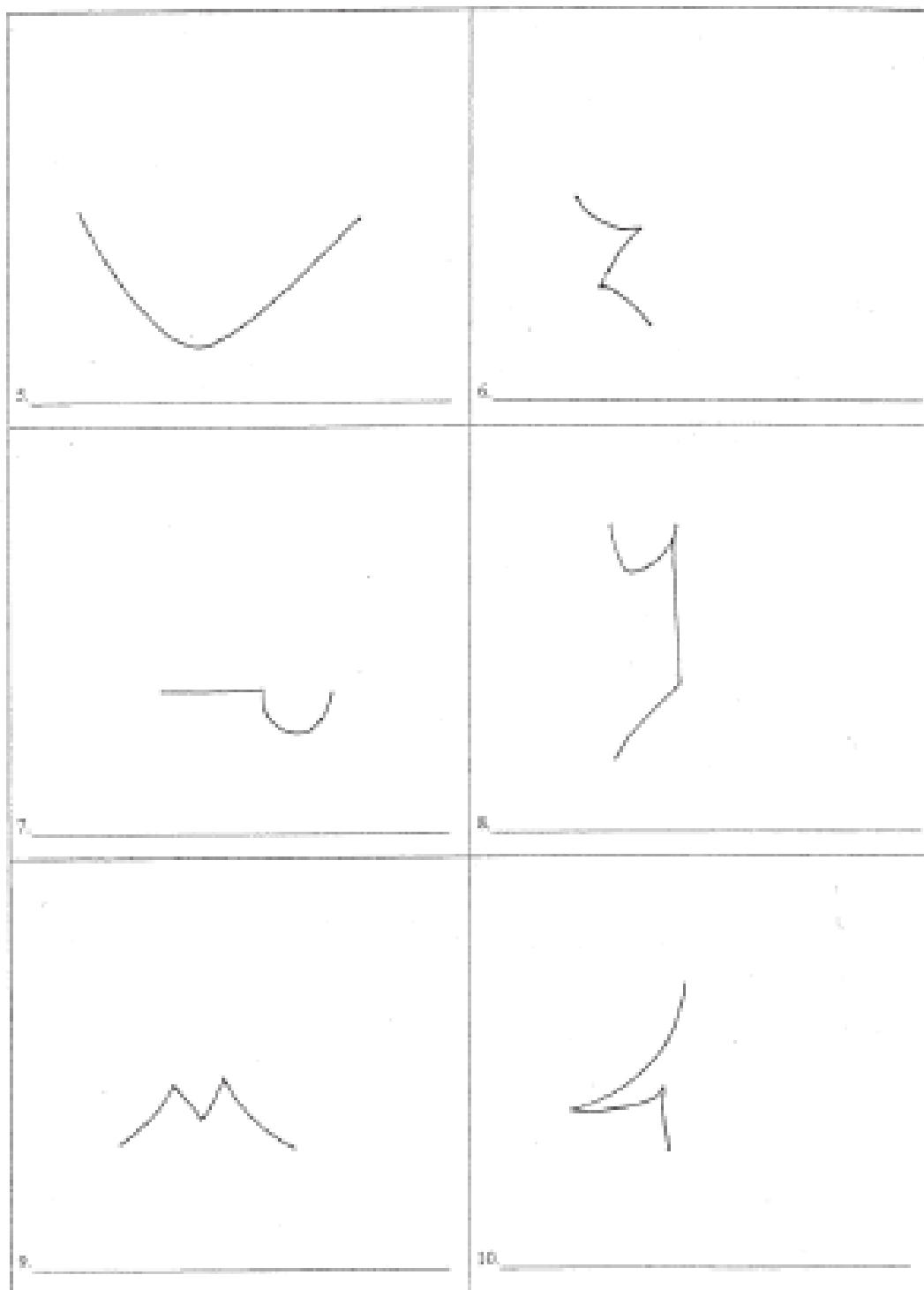
Assignatura: Treball de Final de Grau
Tutora: Meritxell Cano
Alumna: Marta González
Curs 2020-2021

UMANRESA
UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

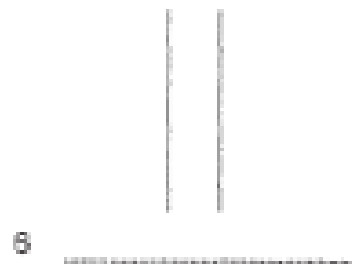
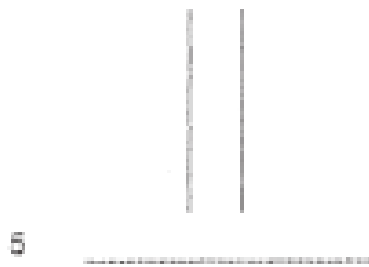
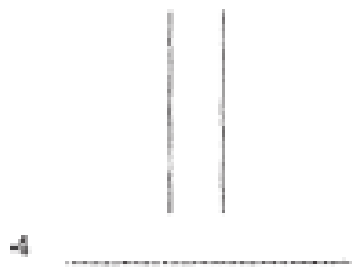
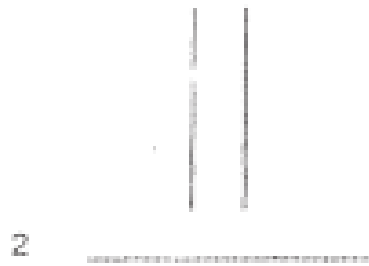
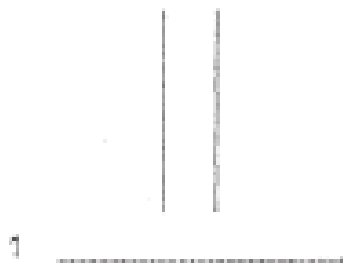
JOC 2

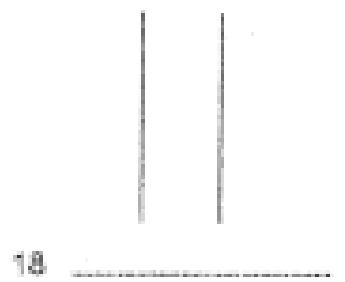
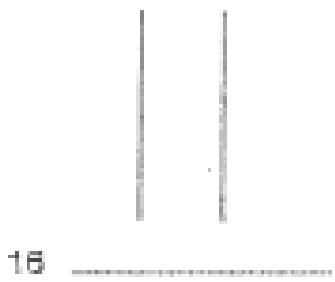
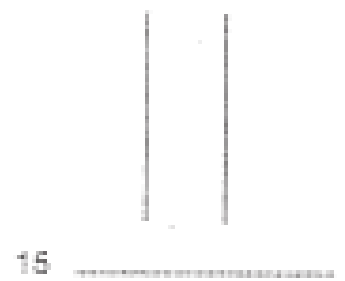
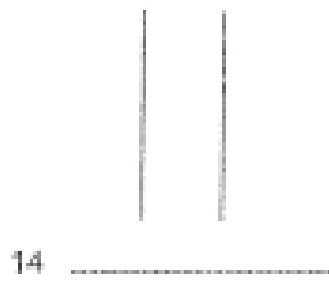
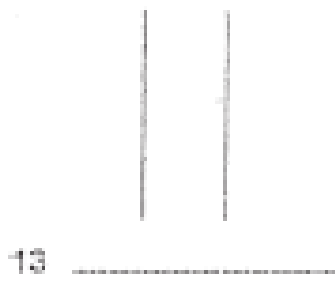
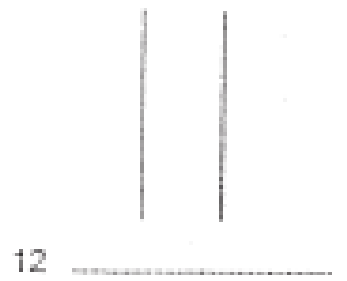
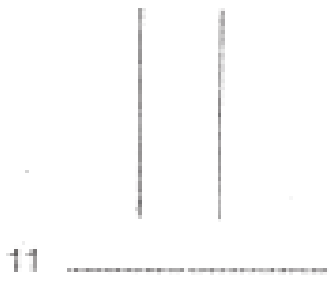
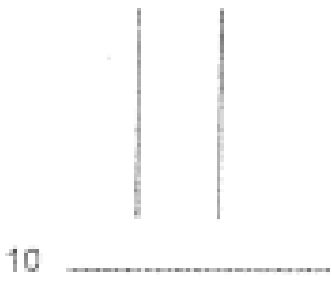
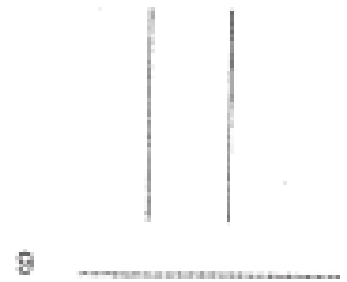
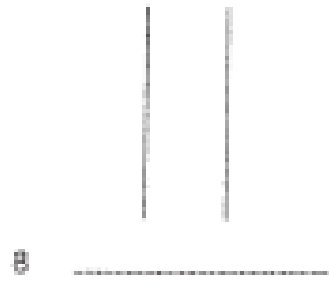
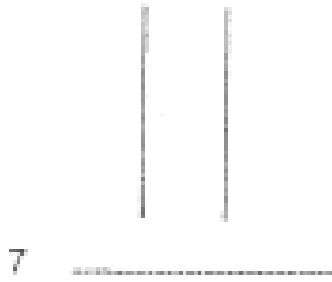

JOC 3

19 _____

20 _____

21 _____

22 _____

23 _____

24 _____

25 _____

26 _____

27 _____

28 _____

29 _____

30 _____

Annex 1.2. Manual instruccions TTCT (Torrance, 1962)

Normes d'aplicació.

Tant les normes d'aplicació com els criteris de correcció s'han extret del llibre Adaptación y baremación del test de pensamiento creativo de Torrance: expresión figurada. Educación Primaria y Secundaria del Gobierno de Carnarias.

JOC 1

- L'avaluador ha de llegir unes instruccions verbals i dir-les de la mateixa manera en cada situació: Teniu aquest tros de paper, heu de decidir on el voleu enganxar del full, ja que a partir d'aquest haureu de fer un dibuix. El més original possible! Penseu-ho bé, una vegada sapiguen on el voleu enganxar podeu fer-ho. Quan tots tingueu el tros enganxat podreu començar a dibuixar, intenteu dibuixar una cosa que cap altre nen o nena vagi a dibuixar. És molt important que el tros de paper formi part del dibuix, ha de ser una part molt important! Per acabar, li haureu de posar un títol a la vostra obra.
- Disposen de 10 minuts per fer el dibuix.
- Poden realitzar el dibuix amb llapis o retoladors de colors.

JOC 2

- L'avaluador ha de llegir unes instruccions verbals i dir-les de la mateixa manera en cada situació: En aquest full hi ha dibuixos inacabats dintre de les caselles, necessito la vostra ajuda per acabar-los. Mireu, us poso un exemple. No s'hi val fer el mateix que he fet jo! Segur que us surten dibuixos molt xulos! Podeu fer servir colors si voleu.
- Disposen de 10 minuts per fer el dibuix.
- Poden realitzar el dibuix amb llapis o retoladors de colors.

JOC 3

- L'avaluador ha de llegir unes instruccions verbals i dir-les de la mateixa manera en cada situació: Avui us he portat uns fulls que només tenen línies, necessito que afegiu el que vulgueu a aquestes línies per crear un dibuix, com vulgueu.
- Intenteu no repetir dibuixos i pensa un títol! Podeu fer servir colors si voleu.
- Disposen de 10 minuts per fer el dibuix.

Criteris de correcció

Originalitat (Annex 1.3): Amb el quadre de primer de primària trobarem les possibles respostes (títols que ha posat al dibuix) i la puntuació corresponent, trobarem les possibles respostes per cada joc ordenades alfabèticament. Pel joc 1 només hi ha un quadre, pel joc 2 hi ha un total de 10 quadres corresponents als 10 dibuixos i pel joc 3 trobem un sol quadre. Es localitzarà la resposta de l'infant i s'assignarà la puntuació corresponent que es troba en la columna de la dreta. Si la resposta donada per l'alumne no es troba en el llistat, se li donarà el màxim de puntuació (5). Les respostes dels quadres fan referència als dibuixos, no als títols.

Elaboració: S'ha de partir dels detalls mínims que ha de tenir el dibuix, per tal que ho sigui. És a dir, quins detalls ha de tenir un llapis per poder-lo considerar un llapis. o 1 punt quan posi color, sempre que afegixi una idea o cosa al dibuix.

- 1 punt quan dibuixi ombres.
- 1 punt per la decoració, si afegix ornaments amb la finalitat d'embellir el dibuix.
1 punt quan afegixi detalls que milloren la idea, però que no són necessaris.
- 1 punt pel títol, si no és una descripció del dibuix o el seu nom.

Flexibilitat: es puntua en funció del nombre total de categories utilitzades pel subjecte en cada ítem, cada categoria es puntua amb un punt.

Fluïdesa: Nombre de dibuixos realitzats, estigui o no titulat. Seran invàlids aquells que:

- No es fa ús dels traços per fer el dibuix.
- Siguin iguals, dibuix repetit (només es contarà una vegada).
- Abstractes, que no es poden distingir perquè no tenen títol.
- Quan es dona un títol abstracte i el dibuix és abstracte.

Annex 1.3. Correcció TTCT (Torrance, 1962)

PROGRAMA PARA LA ATENCIÓN EDUCATIVA AL ALUMNADO CON ALTAS CAPACIDADES INTELECTUALES DE CANARIAS (PACCanarias)

1.º Primaria

Juego 1

barriga	de conejo de pascua	5
cabeza	(de drácula, gato, bella durmiente, niña, persona ...)	3
centro de una flor		5
copa de árbol		2
cuerpo	(de avestruz, extraterrestre, mariposa, pez, pato...)	3
gota	(de agua, lluvia...)	5
hoja de un árbol		5
huevo		0
nariz/hocico/pico	(de persona, pico de loro...)	5
nube		4
pegaso		5
sol		1
telaraña		5
zona verde		4

Juego 2

Subtest 2.1

águila		5
árbol		5
arbusto		5
ave		5
pájaro		5
cabeza /caras	(de gigante, hombre, niña, dos caras...)	5
casa		5
castillo		5
coche		5
conejo		5
corazón		4
culo		5
escalera		5
espuma		5
gafas		5
gaviota		5
gorro		5
gota		5
pez manta		5
mariposa		5
montaña		5
nave	extraterrestre	5

niña		5
nube		0
número 8		5
ola		5
oveja		5
pájaro		5
paloma		4
pato		5
persona		5
pez		5
sombrero		5

Subtest 2.2

antena		5
árbol		3
balón		5
bandera		4
cabeza	de payaso	5
camisa/blusa		5
camiseta		5
corazón		5
casa		4
caseta		5
castillo		5
cometa		4
copa		5
cortina/ventana		5
escoba		5
espada		5
farola		5
flor/es		0
globo	aerostático	5
gota		5
helado		5
letra C		5
letra K		5
letra M		5
letra Y		3
mechero		5
muleta		5
muñeco		5
papá		5
papeleta		5
pata	de conejo de pollo	5
portal, Belén		5
punte		5
puerta		5
rama		4
ratón		5
rejoj de arena		5
telaraña		5
televisor		5
tienda		5

tirachinas		5
tobogán		5
tostadora		5
tronco		5
tubo		5
tulipán		5
ventana		5

Subtest 2.3

anillo		5
arcoiris		4
aro		5
boca		5
bollo		5
cabeza	(de dinosaurio, niño, oso, payaso...)	4
camino		5
caracol		3
carretera		5
casete		5
círculo	redondel	5
coche		5
corazón		5
donut		4
elefante		5
espiral		5
estrella		5
flotador		5
gafas		5
galleta		5
jarra		5
letra C		5
letra O		4
llave		5
micrófono		5
número 0		5
número 8		5
oído		5
ondas	(sonoras...)	4
oreja		3
pato		5
paja		5
pelota		3
pipa de fumar		5
piruleta		5
plátano		5
raqueta		5
rotonda		5
rueda		0
serpiente		5
sol		4
taza		4
tobogán		5

ADAPTACIÓ I BAREMACIÓ DEL TEST DE PENSAMENT CREATIU DE TORRANCE: EXPRESIÓ FIGURADA
 EDUCACIÓ PRIMÀRIA I SECUNDÀRIA

tostadora		5
tronco		5
tubo		5
tulipán		5
ventana		5
viento		5

Subtest 2.4

ardilla		5
ballena		5
barandilla		5
bastón		4
cabeza (de persona...)		5
camino		5
canoas		5
caracol		0
caracola		5
delfín		5
gusano		5
matasuegras		5
ola		3
pipa al revés		5
piruleta		5
pito		5
rao de gato		5
rizo		5
serpiente		5
sillón		5
tobogán		5
viento		5
zapatilla		5

Subtest 2.5

ballena		5
bañador		5
barco		4
bikini		5
boca		0
bumezán		5
cabeza/cara	(de extraterrestre, niño/a, persona...)	0
careta		5
coche		5
collar		5
cometa		5
corazón		4
diamante		5
gorro		5
helado		4
huevo		5
labios		3

lengua		5
letra v		5
mamut		5
montaña		4
nave extraterrestre		5
pez		5
punte		5
queso		5
rectángulo		5
remo		5
rombo		5
triángulo		5
trompo		5

Subtest 2.6

árbol		3
ave		5
boca		5
bota		5
caballo		5
cabeza/cara (de lobo...)		5
calcetín		5
camisa		5
camiseta		5
caracol		5
coche		5
cometa		5
conejo		5
copa		5
cuadrados		5
electro		5
escalera		5
extraterrestre		5
flor		5
gafas		5
gato		5
gaviota		5
gorro de cocinero		5
jarrón		5
letra Z		0
lobo		5
montaña		5
niño		5
número 7		5
pájaro		5
pino		5
planta		5
rana		5
rayo		1
reloj		5
serpientes		5
submarino		5

vela		5
zapatilla		5
zapato		5

Subtest 2.7

avión		5
ballena		5
camión		5
camisa		5
casa		5
coche		0
cuchara		5
elefante		5
furgoneta/camión		5
guagua		5
llave		5
llave inglesa		5
lupa		5
martillo		5
moto		5
nave extraterrestre		5
pito		5
robot		5
sartén		5
secador		5
sillón		5
tren		5
trompeta		5
vagón de tren		5

Subtest 2.8

ángel		5
árbol		5
bañador		4
bota		5
cabeza (de mujer...)		5
calcetín		5
camisa/blusa		5
camiseta		5
cohetes		5
delantal		5
dinosaurio		5
ducha		5
escudo		5
extraterrestre		5
flor/es		4
globo		5
hombre		5
lámpara		5
letra Y		0
molino		5
niña		5

PROGRAMA PARA LA ATENCIÓN EDUCATIVA AL ALUMNADO CON ALTAS CAPACIDADES INTELECTUALES DE CANARIAS (PACICanarias)

niño		5
pene		5
persona		4
pierna		5
pistola		5
semáforo		5
serpiente		5
trompo		5
tubo de escape		5
vela		5
vestido		5

Subtest 2.9

cabeza/cara (de extraterrestre, gato...)		4
camisa		5
casa/s		5
caseta		5
césped	hierba (1)	5
circo		4
corona		5
flan		5
gato		5
labios		5
letra M		3
ola	mar	5
montaña/s		0
pantalón		5
persona		5
pez		5
pico		5
pedra/roca		5
raya-pez		5
serpiente		5
tarzán		5
traje		5
volcán		5

Subtest 2.10

árbol		2
árbol de Navidad		4
árbol frutal		5
bota		5
bruja		5
cabaña		5
cabeza/cara	(de china, persona, niño...)	0
casa		4
cohetes		5
delfín		5
elefante		5
estrella		4

flecha		4
gorro		5
luna		4
mano		5
muñeco		5
nariz		5
niña		5
número 1		2
pájaro		5
paloma		5
pato		5
pegaso		5
pico		5
pingüino		4
pino		1
sombrero		5
tacón		5
tiburón		5
vestido		5
zapato		4

Juego 3

		Puntos
ángel		5
árbol		0
árbol de navidad		5
árbol frutal		5
árbol frutal /manzano		5
ave		5
avión		5
bandeja		5
bandera		5
barco		5
bastón		5
biberón		5
bocina		5
bolígrafo		5
bota		5
bote	(bote, bote de chucherías...)	5
botella	(de natilla, de espray...)	5
brazo		5
bufanda		5
buzón		5
cabeza/cara	(de extraterrestre, gato, hombre, perro, pinocho, jirafa...)	4
cama		5
camión		5
camisa		5

camiseta		5
campana		5
canoa		5
caracola		5
cárcel		5
carpetas		5
carretera		5
carretilla		5
cartel		5
casa		2
castillo		5
cepillo		5
chico		5
chimenea		4
chupete		5
ciempiés		5
cigarro		4
cinta métrica		5
cinturón		5
clavo		5
cohetes		4
cometas		5
corazón		5
corona		5
cruz		4
cuchara		5
cuchillo		5
dedo		5
delfín		5
drácula		5
edificio		5
elefante		5
embudo		5
escalera		5
escoba		5
espada		5
espantapájaros		5
espejo		5
estrella		5
estuche		5
extraterrestre		5
falda		5
fantasma		5
faro		5
farola		5
ficha		5
flecha		5
flor		4
frasco	poción	5
game boy		5
garaje		5
girasol		5
globo/s		5
goma		4

ADAPTACIÓN Y BAREMACIÓN DEL TEST DE PENSAMIENTO CREATIVO DE TORRANCE: EXPRESIÓN FIGURADA
EDUCACIÓN PRIMARIA Y SECUNDARIA

gorro		5
guante		5
gusano		5
hacha		5
hoja		5
hoja/folio		5
hombre		5
hueso		5
iglesia		5
jarrón	con flores	5
jirafa		5
labios		5
lámpara		5
lápiz		3
lata	de coca cola	5
lavamanos		5
legos		5
león		5
letra E		5
letra H		5
letra I		5
letra M		5
letra N		5
letra T		5
libro		5
linterna		5
llave		5
hupa		5
mano		5
marioneta		5
mariposa		4
martillo		5
mesa		5
mochila		5
monstruo		5
montaña		5
móvil		5
mujer		5
muñeca		5
nariz	de Pinocho	5
nave espacial		5
niña		5
niño		5
nube		5
número 1		5
número 11		5
número 7		5
número 9		5
pala		5
palmera		4
palo/s		5
paloma		5
pantalón		5
paraguas		5
parilla		5

payaso		5
pecera		5
pegamento		5
perro		5
persona		4
pez		5
pierna		5
pila		5
pinguino		5
pino		5
piruleta		5
planta		5
polo		5
puerta		4
punzón		5
rectángulo		5
regalo		5
regla		5
reina		5
reloj	de arena	5
robot		5
rueda		5
semáforo		4
semicírculos		5
señal de tráfico	(de stop...)	5
serpiente		5
seta		5
silla		5
sirena		5
sobre		5
spiderman		5
supermán		5
taza		5
tenedor		5
tetabrik	de leche	5
tijeras		5
tirita		5
toalla		5
tobogán		5
torre		5
traje		5
trenza		5
tronco		5
trozo	de madera	5
tubería/cañería		5
tubo		5
tulipán		5
túnel		5
uña		5
varita/s		5
vaso		5
vela		5
ventana		5
zapato		5

2.º Primaria
Juego 1

agua		5
barca		5
cabeza/cara	niño, robot, muñeco, niña, persona	2
cartel		5
centro de flor		3
césped/espacio verde		4
copa de un árbol		0
criptonita de Superman		5
cuerpo/caparazón	abeja, dragón, hombre, pollo, erizo, spiderman, tortuga	3
escudo		5
espejo		5
huevo		1
mancha en la capa de ozono		5
montaña		5
nave	extraterrestre, transporte	4
nido	huevos, bichos	5
nubes		3
parche de ojo		5
pato		5
pétalo de flor		5
piedra		5
sol		3

Juego 2

Subtest 2.1

águila		5
antena		5
árbol		5
cara	(diablo, muñeco)	5
caracol		5
coche		5
corazón		3
curva		5
espuma		5
fantasma		5
gafas	(sol, vista)	4
gaviota		4
humo		5
labios		5
letra b		5
mariposa		5
máscara/antifaz		5

Annex 2. Qüestionari sobre amics imaginaris

Annex 2.1. Qüestionari adaptat i traduït sobre amics imaginaris

SI US PLAU, LLEGIU ATENTAMENT EL PARÀGRAF SEGÜENT ABANS DE CONTINUAR

Les preguntes següents tracten sobre companys/es imaginaris. Un/a company/a imaginari és un personatge (persona, animal o objecte) amb el qual l'infant interactua durant el seu joc i/o les activitats diàries. Aquestes són situacions que se solen donar en infants durant les primeres edats i que formen part del seu desenvolupament.

Responen a totes les preguntes següents si alguna vegada durant les estones de joc el/la teu fill/a ha interactuat amb un company/a imaginari.

1. Indica si el/la vostre/a fill/a té un/a company/a imaginari

El té actualment El tenia però ja no el té

2. Indica el número de companys/es imaginaris que ara té o ha tingut el/la vostre/a fill/a:

Un Dos Tres Més de tres Molts, canvien contínuament

3. Marqueu si el/s company/s imaginari/s del/de la vostre/a fill/a és/són: (si s'escau podeu marcar diverses caselles)

Persona/es Animal/s Objecte/s Altres (especificar) .....

4. Marqueu si el/la company/a imaginari en el cas de ser una persona, és/era... que l'infant:

De la mateixa edat Més gran Més petit No es coneixia l'edat

5. Quants anys tenia l'infant quan va tenir el seu primer company/a imaginari ? .....

6. I quan va desaparèixer? (en cas d'haver desaparegut) .....

Si el/la company/a imaginari ha desaparegut contesteu a la següent pregunta, en cas contrari passeu a la següent:

7. Marca amb una creu la manera com va desaparèixer

☐	De sobte, sense cap explicació
☐	L'infant va anar deixant de jugar i de parlar amb el seu/va company/a imaginari
☐	El company/a imaginari va ser substituït per un altre company/a imaginari
☐	L'acompanyant imaginari s'allunyà o morí
☐	L'acompanyant imaginari va desaparèixer quan l'infant va començar el parvulari
☐	L'acompanyant imaginari va desaparèixer poc després que l'infant tingués una baralla o desacord amb ell / ella
☐	Altres (explicar):

8. Marca amb una creu la freqüència amb la qual apareix el/la company/a imaginari

Menys d'una vegada a la setmana, esporàdicament	Almenys una vegada la setmana	Gairebé sempre que juga sol/a ho fa amb el company imaginari	Sempre que juga sol/a ho fa amb el company imaginari

9. Quins són els estats d'ànim en els que es troba normalment el/la teu/va fill/a quan apareix el/la company/a imaginari? (marca totes les que creguis oportunes)

Feliç/content Solitari Tranquil/reservat Enfadat Trist Inespecífic Altres (especificar).....

10. En quines situacions normalment apareix el/la company/a imaginari del seu/va fill/a? (marca totes les que creguis oportunes)

Fora de casa A casa Al cotxe Mentre menja Mentre juga A l'escola Al llit Mentre mira la TV Altres*

*Especificar: .....

11. Les següents preguntes fan referència a la manera en la qual interactua l'infant en presència del/ de la company/a imaginari i algunes situacions que es poden produir en l'àmbit familiar. Marca amb quina freqüència es donen aquestes situacions:

	Mai	Gairebé mai	A vegades	Sovint	Sempre
El company/a imaginari necessita un espai propi (una cadira a la taula, un espai al cotxe, un lloc al llit o al sofà ...)					
El company/a imaginari interfereix en la rutina diària de la família					
L'infant prefereix interactuar amb el/la company/a imaginari fins i tot quan hi ha altres nens/es disponibles per jugar					
El meu/va fill/a deixa de costat el/la company/a imaginari quan hi ha altres nens/es per jugar					
El meu fill/a comparteix el seu/va company imaginari amb altres infants					

12. Marca si creus que el/la company/a imaginari del teu/va fill/a és:

Nociu /negatiu per ell/a	Ni nociu ni positiu	Beneficiós/positiu per ell/a

13. En cas d'haver contestar que creus que és negatiu pel teu fill/a en quin sentit creus que el pot perjudicar? En quins aspectes de la seva vida pot influir negativament?

_____

_____

_____

_____

4. Please list below any other members of the household (e.g., relatives, family friends).

Description (e.g., Uncle, family friend)	Age	Sex
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

5. (a) Please tick the box that indicates which parent or parents the child is currently living with.

- Mother only
- Father only
- Mother and Father
- Mother and Stepfather
- Father and Stepmother
- Other => (please specify).....

(b) Are the child's parents : (tick *one* box)

- Living together
- Divorced
- Separated
- Other => (please specify).....

6. Tick the *one* answer below that best describes the child's mother's educational level.

- No formal education
- Some primary school
- Finished primary school
- Some high school
- Finished high school
- Finished high school, plus technical training
- Some university/college
- Finished university/college
- Finished university/college, plus additional training

7. Tick the *one* answer below that best describes the child's father's educational level.

- No formal education
  - Some primary school
  - Finished primary school
  - Some high school
  - Finished high school
  - Finished high school, plus technical training
  - Some university/college
  - Finished university/college
  - Finished university/college, plus additional training

8. (a) Please tick the *one* answer below that best describes the present employment status of the child's mother :

- Full-time
  - Part-time
  - Casual
  - Student
  - Home duties
  - Not currently employed

(b) If home duties, or not currently employed, what was the previous occupation of the child's mother ?

.....

9. (a) Please tick the *one* answer below that best describes the present employment status of the child's father :

- Full-time
  - Part-time
  - Casual
  - Student
  - Home duties
  - Not currently employed

(b) If home duties, or not currently employed, what was the previous occupation of the child's father ?

.....

10. Please list below other friends your child usually plays with while she/he is at home.

First Name	Age	Sex	No. hours plays with each week
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

11. For each of the following please indicate whether your child's play at home is usually :

	Yes	No
Active		
Self-initiated		
Boisterous		
Dependent on adult direction or suggestion		
Quiet		
Seated inside the home		
Energetic		
Other ☐ => (please specify).....		

12. Please give details of any difficulties your child has in play :

.....

.....

.....

13. Tick *all* the statements below which best describe how your child gets along with other children.

	Yes	No
Plays often and well with other children		
Frequently has disagreements and fights with other children		
Seldom plays with other children		
Other ☐ => (please specify).....		

.....

.....

14. Is the child's play with other children supervised by an adult ?

No
 Yes ⇒ If so, by whom.....

15. Does your child have a special place to play ?

Indoors ? No
 Yes ⇒ If so, Where ?.....

Outdoors ? No
 Yes ⇒ If so, Where ?.....

16. Please estimate the amount of time usually spent in outdoor play each day.

Hours..... Minutes.....

17. Tick whether your child has a special place to keep her/his toys.

	Yes	No
Chest	☐	☐
Shelves	☐	☐
Box	☐	☐
Bookcase	☐	☐

Other ⇒ (please specify).....

18. Please tick *all* of the following toys which your child owns, double ticking his/her favourites.

Tricycle	☐
Wagon	☐
Swing	☐
See-saw	☐
Slide	☐
Climbing apparatus	☐
Sand box	☐
Boxes and boards	☐
Skates	☐
Balls	☐
Dolls	☐
Doll's furniture	☐
Toy animals	☐
Computer games	☐

Table and chairs	☐
Truck	☐
Housekeeping toys	☐
Aeroplanes	☐
Trains	☐
Boats	☐
Beads	☐
Hammer and nails	☐
Paints	☐
Blocks	☐
Crayons	☐
Clay/Playdough	☐
Paper and paste	☐
Nintendo/Gameboy	☐

Other ⇒ (please specify) .....

19. Tick whether your child is usually :

	Yes	No
Careful with her/his toys	☐	☐
Destructive with her/his toys	☐	☐

Other ⇒ (please specify).....

20. (a) Please indicate the amount of contact your child has with music and literature by placing a circle around the number that best describes your child's contact.

For example for the first scale:

If your child has contact with singing *every day*, circle the number 1;

If your child has contact with singing *two / three times a week*, circle the number 2;

If your child has contact with singing *once a week*, circle the number 3;

If your child has contact with singing *less than once a week*, circle the number 4;

If your child *never* has contact with singing, circle the number 5.

	Everyday				Never
Singing	1-----2-----3-----4-----5				
Piano	1-----2-----3-----4-----5				
Record/CD player	1-----2-----3-----4-----5				
Radio	1-----2-----3-----4-----5				

Other music (please specify) .....

1-----2-----3-----4-----5

Television	1-----2-----3-----4-----5
Stories, read	1-----2-----3-----4-----5
Stories, told	1-----2-----3-----4-----5
Pictures shown	1-----2-----3-----4-----5

(b) Who is the child's main source of contact with music ? (tick all that apply)

His/her mother	☐
His/her father	☐
Both mother and father	☐
Other	☐ ⇒ (please specify)

(c) How does your child *generally* react to his/her contact with music ?

	Yes	No
Actively Participates	☐	☐
Listens quietly	☐	☐
Appears bored/distracted	☐	☐

Other ⇒ (please specify).....

.....

.....

(d) Who is the child's main source of contact with literature ? (tick *all* that apply)

His/her mother	☐
His/her father	☐
Both mother and father	☐
Other	☐ ⇒ (please specify)

.....

(e) How does your child *generally* react to his/her contact with literature ?

	Yes	No
Actively Participates	☐	☐
Listens quietly	☐	☐
Appears bored/distracted	☐	☐

Other ⇒ (please specify).....

.....

.....

21. Please list his/her *most* favourite books.

.....

.....

.....

22. Please estimate the amount of time your child spends each day with :

His/her mother Hours..... Minutes.....

His/her father Hours..... Minutes.....

23. Please comment briefly on the nature of the activities jointly engaged in by members of the family and the child. (For example: routines, reading, hobbies, excursions to the zoo, museums, railroad stations, airports, lake, marketing, nature walks.)

Father and child.....

.....

Mother and child.....

.....

Siblings and child.....

.....

Family group.....

.....

Others.....

.....

24. Please tick *any* of the following problems experienced by your child that are giving parents concern at present or have given concern in the past.

Restlessness	☐	Shyness	☐
Nailbiting	☐	Excitability	☐
Overactivity	☐	Thumbsucking	☐
Nose picking	☐	Flightiness	☐
Hair pulling or twisting	☐	Awkwardness	☐
Masturbation	☐	Submissiveness	☐
Jealousy	☐	Daydreaming	☐
Fearfulness	☐	Over-dependence on adults	☐
Aggressiveness	☐	Undue demand for attention	☐
Competitiveness	☐	Lack of self-confidence	☐
Irritability	☐	Sensitiveness	☐

25. Tick whether your family has any of the following pets.

Dog	☐	
Fish	☐	
Cat	☐	
Bird	☐	
Other	☐	⇒ (please specify).....

.....

28. Do you involve your child in mythical traditions such as placing a tooth under his/her pillow for the Tooth Fairy, or leaving supper for Santa ?

No
 Yes ⇒ Please specify.....

.....

.....

.....

29. (a) Does your child believe in : (tick **all** that apply)

	Yes	No
Santa Claus	☐	☐
Tooth Fairy	☐	☐
Easter Bunny	☐	☐
Elves	☐	☐

Other ⇒ (please specify).....

.....

.....

.....

(b). If your child no longer believes in the existence of these mythical beings at what age did this belief stop ?

Santa Claus	Years.....	Months.....
Tooth Fairy	Years.....	Months.....
Easter Bunny	Years.....	Months.....
Elves	Years.....	Months.....
Other	Years.....	Months.....

(c). How does your child react when the existence of one of his/her favourite mythical beings is questioned ?

Angry denial	☐
Doesn't care	☐
Passive acceptance	☐
Cries	☐
Other	☐ ⇒ (please specify)

.....

.....

.....

30. Please rate your child 's level of imaginativeness by placing a circle around the number that best describes your child.

- 1 means that your rate your child as *very* imaginative;
- 2 means that your rate your child as *moderately* imaginative;
- 3 means that your rate your child as *slightly* imaginative;
- 4 means that your rate your child as *neither imaginative nor unimaginative*;
- 5 means that your rate your child as *slightly* unimaginative;
- 6 means that your rate your child as *moderately* unimaginative;
- 7 means that your rate your child as *very* unimaginative.

Very imaginative Very unimaginative
1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

31. Does your child ever make-up stories about his/her favourite mythical beings ?

No
Yes ⇒ If so, which beings does she/he involve?

.....
.....

32. Does your child ever involve his/her favourite mythical beings in pretend play ?

No
Yes ⇒ If so, Which beings does he/she involve ?

.....
.....

33. Does your child ever explain events as *magical* ?

No
Yes ⇒ If so, which events ?.....

.....

**PLEASE READ THE FOLLOWING PARAGRAPH CAREFULLY
BEFORE CONTINUING**

The following questions deal with imaginary companions. An imaginary companion is a very vivid imaginary character (person, animal, or object) with which a child interacts during his/her play and daily activities. Although the companion does not *actually* exist, it is very real to the child who endows it with an individual personality and consciousness. As a consequence, the child often refers conversationally to the companion and indicates its presence throughout the day. Please answer all of the following questions if your child *now has* an imaginary companion or if she/he *has ever had* one. If not please complete question 34 and turn to page 18.

34. Tick whether your child has ever had an imaginary companion.

- No, he/she has never had one ⇒ Please turn to page 18
 Yes, he/she has one now ⇒ Please continue to answer questions
 Yes, he/she used to have one ⇒ Please continue to answer questions

35. Tick the answer below that comes closest to the number of imaginary companions that your child now has or has had.

- One
 Two
 Three
 Four
 More than four ⇒ (please specify).....

36. Tick whether the child's imaginary companion is/was :

	Yes	No
A person	☐	☐
An animal	☐	☐
A male	☐	☐
A female	☐	☐
Sex unknown	☐	☐
An object	☐	☐
- ⇒ (please specify).....

Other ⇒ (please specify).....

37. Tick whether your child's imaginary companion is/was :

	Yes	No
The same age as the child	☐	☐
Older than the child	☐	☐
Younger than the child	☐	☐
Age is not known	☐	☐

38. (a) Please list below the name(s) of your child's imaginary companion(s).

.....

.....

.....

.....

(b) Do you have any ideas as to your child's choice of these specific names ?

Name of a friend	☐	⇒ (please specify)
Name of a relative	☐	
Toys	☐	
Books	☐	
Television	☐	
Other	☐	

39. How old was your child when his/her imaginary companion(s) first appeared ?

One	☐	⇒ (please specify).....
Two	☐	
Three	☐	
Four	☐	
More than four	☐	

40. If your child no longer has an imaginary companion, how old was she/he when the imaginary companions disappeared ?

Years.....Months.....

41. Tick **all** the answers below that come close to describing how your child's imaginary companion disappeared.

	Yes	No
Suddenly, without any explanation	☐	☐
The child gradually stopped playing with and talking about his/her imaginary companion	Yes ☐	No ☐
The imaginary companion was replaced by another imaginary companion	Yes ☐	No ☐
The imaginary companion <i>moved away</i> or <i>died</i>	Yes ☐	No ☐
The imaginary companion disappeared when the child started kindergarten	Yes ☐	No ☐
The imaginary companion disappeared soon after the child had a fight or disagreement with him/her	Yes ☐	No ☐
Other ☐ ⇒ (please specify).....		

42. Does/did your child's imaginary companion :

	Yes	No
Appear almost every day	☐	☐
Appear frequently, but not every day	☐	☐
Appear usually on weekends	☐	☐
Appear only once or twice	☐	☐

Other => (please specify).....

.....

.....

43. Tick the answers which best describe the mood your child is/was usually in when talking about or playing with his/her imaginary companion.

Happy and in high spirits	☐
Lonely	☐
Quiet and reserved	☐
Angry	☐
Tearful	☐
No specific mood	☐
Other	☐ => (please specify)

.....

.....

44. Tick *all* the answers below which apply/applied to your child's relationship to his/her imaginary companion.

They usually play peacefully together Yes No

They sometimes have disagreements and arguments Yes No

At times the child *consults* or asks permission of his/her imaginary companion before doing something Yes No

At times the imaginary companion asks permission of the child to do something (for example : "to accompany the child outdoors") Yes No

The child uses his/her imaginary companion to escape blame or punishment (for example : "He told me to do it" or "She did it") Yes No

Other => (please specify).....

.....

.....

45. To which of the following places or activities does/did your child's imaginary companion usually accompany her/him ? (tick *all* that apply)

	Yes	No
Out of doors	☐	☐
In the home	☐	☐
Driving in the car	☐	☐
While eating	☐	☐
While shopping	☐	☐
To and at kindergarten	☐	☐
To bed	☐	☐
While watching television	☐	☐
The imaginary companion sometimes appears as a character on television	☐	☐
The child talks on the telephone to the imaginary companion	☐	☐

Other ⇒ (please specify).....

.....

.....

.....

46. Tick whether your child's imaginary companion occupies/occupied any physical space such as : (tick *all* that apply)

	Yes	No
Needs its own chair at the table	☐	☐
Needs room in the car	☐	☐
Needs a place in the child's bed	☐	☐
Doesn't need any space of its own	☐	☐

Other ⇒ (please specify).....

.....

.....

.....

47. Tick *all* of the following ways in which your child's imaginary companion interacts /interacted with the family.

The imaginary companion doesn't upset daily routine Yes No

At times the family has to change its routine to include or please the imaginary companion Yes No

The imaginary companion doesn't like family members other than the child Yes No

By means of the child, the imaginary companion communicates and gets along well with the rest of the family Yes No

Other ⇒ (please specify).....
.....
.....
.....

48. Tick below *any* behaviour of yours that seems/seemed to prompt the imaginary companion to appear.

	Yes	No
Punishing or scolding the child	☐	☐
Requiring the child to stay indoors or in his/her room for some reason	☐	☐
Your not being able to attend or play with the child at a particular moment	☐	☐
Questioning the child about or expressing interest in the imaginary companion	☐	☐

Other ⇒ (please specify).....
.....
.....

49. Tick the answer below which comes closest to your treatment of your child's imaginary companion :

	Yes	No
Encourage the imaginary companion	☐	☐
Discourage the imaginary companion	☐	☐
Ignore the imaginary companion	☐	☐

Annex 2.3. Free Fantasy Questionnaire (FFQ) (Donfrancesco, 2019)

The items of Free Fantasy Questionnaire.

Variable	M	SD	Sk	Ku.
1. My fantasies sometimes contain beautiful colours (*)	2.25	1.76	0.23	2.23
2. I spend more than an hour daily fantasising (*)	1.59	1.69	0.81	3.03
3. I sometimes feel as if I'm living in a dream (*)	1.43	1.59	0.94	5.24
4. I'm not sure whether I have fantasised about something or dreamt it (*)	1.40	1.57	0.91	9.59
5. I sometimes speak to a person who doesn't exist in real life but whom I invent using my imagination (*)	0.80	1.44	1.83	7.75
6. I sometimes speak to a person who doesn't exist in real life but whom I invent using my imagination and who has a name, a background and a world he/she lives in (*)	0.68	1.37	2.04	10.35
7. I sometimes think other people are my parents (*)	0.53	1.12	2.40	-0.79
8. I sometimes think other people are my parents and that I know their names and background (*)	0.36	0.98	3.11	2.48
9. I sometimes think I belong to another family (*)	0.41	1.01	2.81	-0.99
10. I sometimes think I belong to another family about whom I know everything (*)	0.36	0.99	3.23	2.38
11. When I fantasise, I choose people I know as the characters for my story	1.59	1.72	0.74	0.05
12. I sometimes think that my real home is not the one I live in but that it is somewhere else (*)	0.75	1.36	1.87	-0.86
13. I sometimes make up very long, beautiful stories (*)	1.78	1.78	0.62	4.01
14. I sometimes make up very long, beautiful stories but that don't seem to be my own, as if it wasn't me who made them up but someone else, who then puts them in my head (*)	0.76	1.33	1.83	-0.72
15. When I fantasise, I enter another world that is very different from my everyday life but that I made up myself (*)	1.24	1.64	1.16	3.60
16. When I fantasize, the images I see are full of details (*)	1.71	1.72	0.66	-1.36
17. I sometimes speak to an invisible character that really exists and that only I can call by doing something (for example, by saying certain words that only I know, by doing particular things that I know he/he likes, etc.) (*)	0.61	1.29	2.23	3.30
18. When I fantasise, I feel very strong emotions (*)	1.63	1.69	0.74	7.68
19. I sometimes speak to a character that is invisible but really exists whom I can ask for help to change something I don't like (this character isn't God or a character that belongs to your religion) (*)	0.62	1.25	2.12	4.69
20. I have control over my fantasy and can do whatever I like with it (*)	2.03	1.92	0.40	6.06
21. There are some fantasies that seem to have entered my head from another person and over which I don't have control, which means they go on by themselves. (*)	0.67	1.27	2.03	9.40
22. I sometimes speak to a character that is invisible to other people but that really exists and that orders me to do things (*)	0.42	1.09	2.87	0.66
23. I sometimes speak to a character that is invisible to other people but that really exists and that gives me a lot of explanations for what happens (*)	0.55	1.20	2.34	0.87
24. If I'm not sure what to do, I call a character that is invisible to other people but that really exists and that advises me on what to say and do. (*)	0.48	1.12	2.58	2.17
25. I sometimes speak with an Alien that is invisible to other people but that I can see, and that is real and does exist (*)	0.37	1.06	3.16	-0.80
26. When I fantasise, my mind wanders to a city that is not the one I live in and that has rules that are not those we have in this world (*)	1.07	1.52	1.35	4.63
27. When I fantasize, I sometimes end up in an invisible, secret place where other people can't follow me (*)	0.98	1.55	1.46	-1.19
28. When I fantasise, I find myself speaking to characters that I have not invented but that somehow enter my fantasy (*)	0.78	1.37	1.79	2.23
29. When I fantasise, I feel as if I'm in a film (*)	1.63	1.71	0.71	3.03
30. I sometimes speak to invisible characters from an invisible world that really exists but that not everyone can see, and these characters turn up on their own without me having ever called them (*)	0.56	1.22	2.34	5.24
31. When I fantasise, I'm the one who makes up all the characters (*)	1.81	1.92	0.59	9.59

Note. (*) = the item distribution resulted significantly different than a Gaussian curve.

Annex 3. EPC. Escala de conductes i trets de personalitat creadora.
 (Caraigordobil, M. i Berruoco, L., 2005)

**EPC. ESCALA DE CONDUCTAS Y RASGOS DE
 PERSONALIDAD CREADORA**
 (Garaigordobil, M., y Berruoco, L., 2005)
 (Padres/Profesores)

Nombre y apellidos: <i>Juan Herrera</i>				
Edad y curso:				
Fecha de la evaluación:				
Nombre del evaluador:				
INSTRUCCIONES				
Valore las siguientes frases indicando en qué medida se pueden aplicar a su alumno/alumna o a su hijo/hija				
0 = nada; 1 = un poco; 2 = bastante; 3 = mucho				
	0	1	2	3
1. Muestra curiosidad sobre muchas cosas haciendo continuas preguntas de variados temas; por ejemplo, acerca del funcionamiento de los objetos, sobre la naturaleza...				
2. Le interesan cosas originales y hace preguntas inusuales para su edad.				
3. Le gusta jugar juegos imaginativos, de fantasía.				
4. Dedicar tiempo a jugar juegos simbólicos, de representación.				
5. Tiene ideas originales en el juego simbólico o de representación.				
6. Inventa juegos originales.				
7. Construye juguetes con los materiales que tiene a su alrededor.				
8. Muestra interés en aprender cosas nuevas.				
9. Ofrece soluciones originales a problemas que observa.				
10. Muestra interés por actividades como el dibujo, la pintura, modelar con plastilina...				
11. Le gustan los juegos intelectuales, que requieren pensar y buscar soluciones nuevas.				
12. Tiene sentido del humor, le gusta bromear.				
13. Le gustan los juegos con las palabras, canciones, estrofas, versos...				
14. Es perseverante, cuando comienza una tarea es constante y la termina aunque le cueste.				
15. Está abierto a nuevas experiencias, le gustan las novedades y los cambios.				

Annex 4. Escala d'habilitats socials per infants de 4-6 anys.

Annex 4.1. Test de naturalesa social

Les següents afirmacions fan referència a conductes de naturalesa social. Marca amb una creu en quin grau creus que el teu fill/a les fa:

	Mai	Gairebé mai	A vegades	Sovint	Sempre
Juga de forma independent					
És cooperatiu /va.					
Somriu i riu amb els altres infants.					
Juga amb diferents infants.					
Intenta comprendre el comportament d'un altre nen/a					
Es acollit/da per altres infants.					
Segueix les instruccions dels adults.					
Intenta noves formes de resoldre alguna cosa abans de demanar ajut.					
Fa amics fàcilment.					
És convidat/da per altres nens per jugar.					
És capaç de separar-se de vosaltres sense una tristesa extrema.					
Participa de les converses a casa.					
Demana ajuda als adults quan la necessita.					
Defensa els drets d'altres nens/es ("això és d'ell/a!").					
S'adapta bé a diferents ambients.					
Té qualitats o habilitats que són admirades per altres infants.					
Consola a altres nens/es quan estan molestos/es.					
Convida a altres nens/es a jugar.					
Arregla el seu desordre quan l'hi demanen.					
Segueix les regles.					
Busca consol dels adults quan es fa mal.					
Comparteix joguines o altres pertinences.					
Defensa els seus propis drets.					
Demana disculpes per un comportament accidental que pot molestar als altres.					
Negocia amb altres infants quan és apropiat.					
Accepta decisions dels adults.					
Intercanvia joguines o altres objectes.					
És mostra segur/a en situacions socials.					
Reacciona de manera apropiada quan li corregeixen.					
És sensible als problemes dels adults ("¿estàs trist?")					
Demostra afecte cap a altres infants.					

Annex 4.2. Escala de Comportament Preescolar i Escola Bressol. (Merrell i Carney, 2002).

Tabla 1
Media, Desviación Estándar, Asimetría y Curtosis de la Distribución de los Ítems de la Escala de Habilidades Sociales

Ítem	M	DE	Asimetría	Curtosis
1. Juega de forma independiente.	2,36	0,81	-0,88	-0,55
2. Es cooperativo/a.	2,51	0,68	-1,05	-0,13
3. Sonríe y ríe con los otros niños.	2,84	0,41	-2,60	6,39
4. Juega con diferentes niños.	2,72	0,50	-1,49	1,28
5. Intenta comprender el comportamiento de otro niño ("¿por qué lloras?").	2,39	0,74	-1,07	0,78
6. Es aceptado/a por otros niños.	2,74	0,44	-1,13	-0,73
7. Sigue las instrucciones de los adultos.	2,60	0,55	-0,99	-0,04
8. Intenta nuevas formas de resolver algo antes de pedir ayuda.	2,13	0,81	-0,60	-0,31
9. Hace amigos fácilmente.	2,58	0,57	-0,98	-0,02
11. Es invitado/a por otros niños para jugar.	2,72	0,48	-1,39	0,87
13. Es capaz de separarse de sus padres sin una tristeza extrema.	2,79	0,50	-2,40	4,95
14. Participa de las conversaciones en la clase.	2,38	0,74	-0,98	0,37
15. Pide ayuda a los adultos cuando la necesita.	2,50	0,60	-0,75	-0,41
17. Defiende los derechos de otros niños ("¡esto es de él!").	2,36	0,71	-0,82	0,09
18. Se adapta bien a diferentes ambientes.	2,73	0,50	-1,69	2,02
19. Tiene cualidades o habilidades que son admiradas por otros niños.	2,05	0,79	-0,21	-1,01
20. Consuela a otros niños cuando están molestos.	2,14	0,84	-0,65	-0,38
21. Invita a otros niños a jugar.	2,60	0,58	-1,15	0,35
22. Arregla su desorden cuando se lo piden.	2,26	0,78	-0,82	0,11
23. Sigue las reglas.	2,50	0,66	-1,20	1,14
24. Busca consuelo de los adultos cuando se hace daño.	2,50	0,67	-1,00	-0,20
25. Comparte juguetes u otras pertenencias.	2,55	0,59	-0,89	-0,18
26. Defiende sus propios derechos.	2,65	0,58	-1,41	1,00
27. Pide disculpas por un comportamiento accidental que puede molestar a otros.	2,28	0,80	-0,66	-0,74
28. Negocia con sus compañeros cuando es apropiado.	2,17	0,71	-0,35	-0,62
29. Acepta decisiones de los adultos.	2,67	0,57	-1,53	1,35
30. Intercambia juguetes u otros objetos.	2,54	0,59	-0,85	-0,26
31. Es seguro/a en situaciones sociales.	2,47	0,61	-1,00	1,35
32. Reacciona de forma apropiada cuando le corrigen.	2,61	0,58	-1,18	0,41
33. Es sensible a los problemas de los adultos ("¿estás triste?").	2,21	0,81	-0,41	-1,35
34. Demuestra afecto a otros niños.	2,53	0,63	-1,01	-0,05

Nota. Los ítems 10, 12 y 16 fueron eliminados antes de este análisis.

Annex 5. Enquestes familiars

Benvolgut/da,

El meu nom és Marta González i estic portant a terme una recerca en el marc del Treball Final de Grau (TFG) del Grau de Mestra d'Educació Infantil a la Universitat de Manresa. En les següents pàgines trobaràs un conjunt de preguntes relacionades amb la fantasia, les destreses socials i la creativitat que t'agraïrèiem que contestis en relació al teu/va fill/a. Procura ser el més sincer/a possible, no hi ha respostes bones, ni dolentes.

Totes les dades són anònimes i només s'utilitzaran per a la recerca esmentada.

Moltes gràcies per la teva participació.

Recull d'informació del subjecte

Persona que respon el qüestionari:	Mare	Pare	Altres
Data de naixement (Infant):			
Gènere (infant):			
Nombre de germans/es:			
Posició que ocupa entre els germans/es:			
Edat dels germans/es:			

1. Indica en quin grau el teu fill/a es relaciona amb infants de la seva edat fora de l'escola (amics i/o familiars).

Gens	Poc	Bastant	Molt	Moltíssim

2. Marqueu amb una creu. El teu fill/a és:

Poc imaginatiu	Una mica imaginatiu	Ni poc ni molt imaginatiu	Bastant imaginatiu	Molt imaginatiu

3. Marca amb una creu en quin grau observes que el teu fill/a mostra les conductes o maneres de fer que s'indiquen quan juga:

	Mai	Gairebé mai	A vegades	Sovint	Sempre
Interactua amb objectes com si fossin persones (els atribueix característiques pròpies de les persones, els parla, els atribueix sensacions, emocions, accions...)					
Inventa narracions complexes per ell/a mateix/a i s'hi introdueix completament					
Confon si ha viscut alguna cosa o l'ha somiat					
Quan crea les seves històries fantàstiques, s'involucra emocionalment, creant vincles amb els personatges					
Els personatges que inventa són realistes i les escenes de la vida quotidiana					

Els personatges que inventa són éssers fantàstics basats en contes, llegendes o audiovisuals					
Els personatges que inventa són totalment inventats i poc realistes					
Els personatges que inventa són animals que parlen					
Té un company/a imaginari/a que li parla li dóna ordres, explicacions, consells ...					

SI US PLAU, LLEGIU ATENTAMENT EL PARÀGRAF SEGÜENT ABANS DE CONTINUAR

Les preguntes següents tracten sobre companys/es imaginaris. Un/a company/a imaginari és un personatge (persona, animal o objecte) amb el qual l'infant interactua durant el seu joc i/o les activitats diàries. Aquestes són situacions que se solen donar en infants durant les primeres edats i que formen part del seu desenvolupament.

Responen a totes les preguntes següents si alguna vegada durant les estones de joc el/la teu fill/a ha interactuat amb un company/a imaginari.

15. Indica si el/la vostre/a fill/a té un/a company/a imaginari

El té actualment El tenia però ja no el té

16. Indica el número de companys/es imaginaris que ara té o ha tingut el/la vostre/a fill/a:

Un Dos Tres Més de tres Molts, canvien continuament

17. Marqueu si el/s company/s imaginari/s del/de la vostre/a fill/a és/són: (si s'escau podeu marcar diverses caselles)

Persona/es Animal/s Objecte/s Altres (especificar) .....

18. Marqueu si el/la company/a imaginari en el cas de ser una persona, és/era... que l'infant:

De la mateixa edat Més gran Més petit No es coneixia l'edat

19. Quants anys tenia l'infant quan va tenir el seu primer company/a imaginari ? .....

20. I quan va desaparèixer? (en cas d'haver desaparegut) .....

Si el/la company/a imaginari ha desaparegut contesteu a la següent pregunta, en cas contrari passeu a la següent:

21. Marca amb una creu la manera com va desaparèixer

☐	De sobte, sense cap explicació
☐	L'infant va anar deixant de jugar i de parlar amb el seu/va company/a imaginari
☐	El company/a imaginari va ser substituït per un altre company/a imaginari
☐	L'acompanyant imaginari s'allunyà o morí
☐	L'acompanyant imaginari va desaparèixer quan l'infant va començar el parvulari
☐	L'acompanyant imaginari va desaparèixer poc després que l'infant tingués una baralla o desacord amb ell / ella
☐	Altres (explicar):

22. Marca amb una creu la freqüència amb la qual apareix el/la company/a imaginari

Menys d'una vegada a la setmana, esporàdicament	Almenys una vegada la setmana	Gairebé sempre que juga sol/a ho fa amb el company imaginari	Sempre que juga sol/a ho fa amb el company imaginari
☐	☐	☐	☐

23. Quins són els estats d'ànim en els que es troba normalment el/la teu/va fill/a quan apareix el/la company/a imaginari? (marca totes les que creguis oportunes)

Feliç/content Solitari Tranquil/reservat Enfadat Trist Inespecífic Altres (especificar).....

24. En quines situacions normalment apareix el/la company/a imaginari del seu/va fill/a? (marca totes les que creguis oportunes)

Fora de casa A casa Al cotxe Mentre menja Mentre juga A l'escola Al llit Mentre mira la TV Altres*

*Especificar: .....

25. Les següents preguntes fan referència a la manera en la qual interactua l'infant en presència del/ de la company/a imaginari i algunes situacions que es poden produir en l'àmbit familiar. Marca amb quina freqüència es donen aquestes situacions:

	Mai	Gairebé mai	A vegades	Sovint	Sempre
El company/a imaginari necessita un espai propi (una cadira a la taula, un espai al cotxe, un lloc al llit o al sofà ...)	☐	☐	☐	☐	☐
El company/a imaginari interfereix en la rutina diària de la família	☐	☐	☐	☐	☐
L'infant prefereix interactuar amb el/la company/a imaginari fins i tot quan hi ha altres nens/es disponibles per jugar	☐	☐	☐	☐	☐
El meu/va fill/a deixa de costat el/la company/a imaginari quan hi ha altres nens/es per jugar	☐	☐	☐	☐	☐
El meu fill/a comparteix el seu/va company imaginari amb altres infants	☐	☐	☐	☐	☐

26. Marca si creus que el/la company/a imaginari del teu/va fill/a és:

Nociu /negatiu per ell/a	Ni nociu ni positiu	Beneficiós/positiu per ell/a
☐	☐	☐

27. En cas d'haver contestar que creus que és negatiu pel teu fill/a en quin sentit creus que el pot perjudicar? En quins aspectes de la seva vida pot influir negativament?

---

28. En cas d'haver contestat que creus que és positiu pel teu fill/a en quin sentit creus que pot ser beneficiós? En quins aspectes de la seva vida pot influir positivament?

En l'espai següent us agrairíem que comentéssiu qualsevol aspecte referent al/ a la company/a imaginari del teu/va fill/a i que no hagi quedat prou contemplat en les preguntes que has contestat fins ara.

Les següents afirmacions fan referència a conductes de naturalesa social. Marca amb una creu en quin grau creus que el teu fill/a les fa:

	Mai	Gairebé mai	A vegades	Sovint	Sempre
Juga de forma independent					
És cooperatiu /va.					
Somriu i riu amb els altres infants.					
Juga amb diferents infants.					
Intenta comprendre el comportament d'un altre nen/a					
Es acollit/da per altres infants.					
Segueix les instruccions dels adults.					
Intenta noves formes de resoldre alguna cosa abans de demanar ajut.					
Fa amics fàcilment.					
És convidat/da per altres nens per jugar.					
És capaç de separar-se de vosaltres sense una tristesa extrema.					
Participa de les converses a casa.					
Demana ajuda als adults quan la necessita.					
Defensa els drets d'altres nens/es ("això és d'ell/a!").					
S'adapta bé a diferents ambients.					
Té qualitats o habilitats que són admirades per altres infants.					
Consola a altres nens/es quan estan molestos/es.					
Convida a altres nens/es a jugar.					
Arregla el seu desordre quan l'hi demanen.					
Segueix les regles.					
Busca consol dels adults quan es fa mal.					
Comparteix joguines o altres pertinences.					
Defensa els seus propis drets.					
Demana disculpes per un comportament accidental que pot molestar als altres.					
Negocia amb altres infants quan és apropiat.					
Accepta decisions dels adults.					
Intercanvia joguines o altres objectes.					
És mostra segur/a en situacions socials.					
Reacciona de manera apropiada quan li corregeixen.					
És sensible als problemes dels adults ("¿estàs trist?")					
Demostra afecte cap a altres infants.					

Valora les següents afirmacions segons la freqüència en la qual es poden aplicar al teu fill/a:

	Mai	Gairebé mai	A vegades	Sovint	Sempre
Mostra curiositat sobre moltes coses fent preguntes contínues sobre diversos temes.					
Li interessen coses originals i fa preguntes inusuals per a la seva edat					
Li agrada jugar a jocs imaginatius, de fantasia.					
Dedica temps a jugar a jocs simbòlics, de representació.					
Té idees originals en el joc simbòlic o de representació.					
Inventa jocs originals.					
Construeix joguines amb els materials que té al seu abast.					
Mostra interès en aprendre coses noves.					

Ofereix solucions originals a problemes que observa.					
Mostra interès per activitats com el dibuix, la pintura, la plastilina.					
Li agraden els jocs intel·lectuals, que requereixen pensar i buscar noves solucions.					
Té sentit de l'humor, li agrada fer bromes.					
Li agraden els jocs amb les paraules, cançons, estrofes, versos.					
És perseverant, quan comença una cosa és constant i l'acaba, encara que sigui complicada.					
Està obert/a a noves experiències, li agraden les novetats i els canvis.					

Annex 6. Enquestes docents

Benvolgut/da,

El meu nom és Marta González i estic portant a terme una recerca en el marc del Treball Final de Grau (TFG) del Grau de Mestra d'Educació Infantil a la Universitat de Manresa. En les següents pàgines trobaràs un conjunt de preguntes relacionades amb la fantasia, les destreses socials i la creativitat que t'agradiríem que contestis en relació al teu/va fill/a. Procura ser el més sincer/a possible, no hi ha respostes bones, ni dolentes.

Totes les dades són anònimes i només s'utilitzaran per a la recerca esmentada.

Moltes gràcies per la teva participació.

Recull d'informació del subjecte

Data de naixement de l'infant:	
Gènere de l'infant:	

4. Marqueu amb una creu. L'alumne/a és:

Poc imaginatiu	Una mica imaginatiu	Ni poc ni molt imaginatiu	Bastant imaginatiu	Molt imaginatiu

5. Marca amb una creu en quin grau observes que l'alumne/a mostra les conductes o maneres de fer que s'indiquen quan juga:

	Mai	Gairebé mai	A vegades	Sovint	Sempre
Interactua amb objectes com si fossin persones (els atribueix característiques pròpies de les persones, els parla, els atribueix sensacions, emocions, accions ...)					
Inventa narracions complexes per ell/a mateix/a i s'hi introdueix completament					
Confon si ha viscut alguna cosa o l'ha somiat					

Quan crea les seves històries fantàstiques, s'involucra emocionalment, creant vincles amb els personatges					
Els personatges que inventa són realistes i les escenes de la vida quotidiana					
Els personatges que inventa són éssers fantàstics basats en contes, llegendes o audiovisuals					
Els personatges que inventa són totalment inventats i poc realistes					
Els personatges que inventa són animals que parlen					
Té un company/a imaginari/a que li parla li dóna ordres, explicacions, consells ...					

SI US PLAU, LLEGIU ATENTAMENT EL PARÀGRAF SEGÜENT ABANS DE CONTINUAR

Les preguntes següents tracten sobre companys/es imaginaris. Un/a company/a imaginari és un personatge (persona, animal o objecte) amb el qual l'infant interactua durant el seu joc i/o les activitats diàries. Aquestes són situacions que se solen donar en infants durant les primeres edats i que formen part del seu desenvolupament.

Responen a totes les preguntes següents si alguna vegada durant les estones de joc el/la teu fill/a ha interactuat amb un company/a imaginari.

29. Indica si l'alumne/a té un/a company/a imaginari

El té actualment El tenia però ja no el té

30. Indica el número de companys/es imaginaris que ara té o ha tingut l'alumne/a:

Un Dos Tres Més de tres Molts, canvien contínuament

31. Marqueu si el/s company/s imaginari/s de l'alumne/a és/són: (si s'escau podeu marcar diverses caselles)

Persona/es Animal/s Objecte/s Altres (especificar) .....

32. Marqueu si el/la company/a imaginari en el cas de ser una persona, és/era... que l'infant:

De la mateixa edat Més gran Més petit No es coneixia l'edat

33. Quants anys tenia l'infant quan va tenir el seu primer company/a imaginari ? .....

34. I quan va desaparèixer? (en cas d'haver desaparegut) .....

Si el company/a imaginari ha desaparegut, contesteu a la següent pregunta, en cas contrari passeu a la següent:

35. Marca amb una creu la manera com va desaparèixer

☐	De sobte, sense cap explicació
☐	L'infant va anar deixant de jugar i de parlar amb el seu/va company/a imaginari

	El company/a imaginari va ser substituït per un altre company/a imaginari
	L'acompanyant imaginari s'allunyà o morí
	L'acompanyant imaginari va desaparèixer quan l'infant va començar el parvulari
	L'acompanyant imaginari va desaparèixer poc després que l'infant tingués una baralla o desacord amb ell / ella
	Altres (explicar):

36. Marca amb una creu la freqüència amb la qual apareix el/la company/a imaginari

Menys d'una vegada a la setmana, esporàdicament	Almenys una vegada la setmana	Gairebé sempre que juga sol/a ho fa amb el company imaginari	Sempre que juga sol/a ho fa amb el company imaginari

37. Quins són els estats d'ànim en els que es troba l'alumne/a quan apareix el/la company/a imaginari? (marca totes les que creguis oportunes)

Feliç/content Solitari Tranquil/reservat Enfadat Trist Inespecífic Altres (especificar).....

38. Les següents preguntes fan referència a la manera en la qual interactua l'infant en presència del company/a imaginari i algunes situacions que es poden produir en l'àmbit escolar. Marca amb quina freqüència es donen aquestes situacions:

	Mai	Gairebé mai	A vegades	Sovint	Sempre
El company/a imaginari necessita un espai propi (una cadira a la taula, un espai en la rotllana, un lloc en les activitats/sortides ...)					
El company/a imaginari interfereix en la rutina diària de l'aula					
L'infant prefereix interactuar amb el/la company/a imaginari abans que amb els altres infants					
Deixa de costat el seu/va company/a imaginari quan hi ha altres nens/es per jugar					
Comparteix el seu/va company/a imaginari amb altres infants					

39. Marca les situacions en les quals és més freqüent que aparegui el/la company/a imaginari

Fora de l'escola (excursions i sortides)	
De colònies	
Dins de l'aula en companyia d'altres infants	
Dins de l'aula quan està sol	
En el pati en companyia d'altres infants	
En el pati quan està sol	

Quan juga a joc simbòlic/representacions sol	
Quan juga a joc simbòlic/representacions acompanyat	
Durant els àpats	

En l'espai següent us agrairíem que comentéssiu qualsevol aspecte referent al/ a la company/a imaginari del teu/va fill/a i que no hagi quedat prou contemplat en les preguntes que has contestat fins ara.

Les següents afirmacions fan referència a conductes de naturalesa social. Marca amb una creu en quin grau creus que l'infant les fa:

	Mai	Gairebé mai	A vegades	Sovint	Sempre
Juga de forma independent					
És cooperatiu /va.					
Somriu i riu amb els altres infants.					
Juga amb diferents infants.					
Intenta comprendre el comportament d'un altre nen/a					
Es acollit/da per altres infants.					
Segueix les instruccions dels adults.					
Intenta noves formes de resoldre alguna cosa abans de demanar ajut.					
Fa amics fàcilment.					
És convidat/da per altres nens per jugar.					
És capaç de separar-se de vosaltres sense una tristesa extrema.					
Participa de les converses a casa.					
Demana ajuda als adults quan la necessita.					
Defensa els drets d'altres nens/es ("això és d'ell/a!").					
S'adapta bé a diferents ambients.					
Té qualitats o habilitats que són admirades per altres infants.					
Consola a altres nens/es quan estan molestos/es.					
Convida a altres nens/es a jugar.					
Arregla el seu desordre quan l'hi demanen.					
Segueix les regles.					
Busca consol dels adults quan es fa mal.					
Comparteix joguines o altres pertinences.					
Defensa els seus propis drets.					

Demana disculpes per un comportament accidental que pot molestar als altres.					
Negocia amb altres infants quan és apropiat.					
Accepta decisions dels adults.					
Intercanvia joguines o altres objectes.					
És mostra segur/a en situacions socials.					
Reacciona de manera apropiada quan li corregeixen.					
És sensible als problemes dels adults ("¿estàs trist?")					
Demostra afecte cap a altres infants.					

Valora les següents afirmacions segons la freqüència en la qual es poden aplicar a l'infant:

	Mai	Gairebé mai	A vegades	Sovint	Sempre
Mostra curiositat sobre moltes coses fent preguntes contínues sobre diversos temes.					
Li interessen coses originals i fa preguntes inusuals per a la seva edat					
Li agrada jugar a jocs imaginatius, de fantasia.					
Dedica temps a jugar a jocs simbòlics, de representació.					
Té idees originals en el joc simbòlic o de representació.					
Inventa jocs originals.					
Construeix joguines amb els materials que té al seu abast.					
Mostra interès en aprendre coses noves.					
Ofereix solucions originals a problemes que observa.					
Mostra interès per activitats com el dibuix, la pintura, la plastilina.					
Li agraden els jocs intel·lectuals, que requereixen pensar i buscar noves solucions.					
Té sentit de l'humor, li agrada fer bromes.					
Li agraden els jocs amb les paraules, cançons, estrofes, versos.					
És perseverant, quan comença una cosa és constant i l'acaba, encara que sigui complicada.					
Està obert/a a noves experiències, li agraden les novetats i els canvis.					

Assignatura: Treball de Final de Grau
 Tutora: Meritxell Cano
 Alumna: Marta González
 Curs 2020-2021

Annex 7. Taula recull resultats

CODI INFANT	Originalitat (j)	Elaboració (j)	TOTAL (joc1)	Originalitat (j)	Elaboració (j)	Fluïdesa (joc)	Flexibilitat (j)	TOTAL (joc2)	Originalitat (j)	Elaboració (j)	Fluïdesa (joc)	Flexibilitat (j)	TOTAL (joc3)	TOTAL Torra	EPC (Fam.)	EPC (prof.)	HS (Fam.)	HS (Prof.)	FANTASIA (F)	FANTASIA (P)
A4	1	0	1	0	0	0	0	0	33	0	10	10	53	24	43	37	84	62	14	12
A5	1	2	3	17	1	7	9	34	30	4	6	5	45	82	41	36	93	98	18	12
A6	1	2	3	48	3	10	9	70	18	3	4	4	29	102	36	36	87	83	2	5
A7	0	0	0	32	1	10	7	50	24	9	5	2	40	90	54	35	104	92	13	8
A8	0	0	0	0	0	3	0	3	15	0	3	1	19	22	32	16	65	47	15	0
A9	2	3	5	35	2	10	7	54	27	1	7	7	42	101	28	36	80	76	5	5
A10	5	3	8	22	3	10	8	43	32	5	7	7	51	102	36	37	65	97	2	11
A11	2	2	4	10	0	0	0	10	9	0	3	1	13	27	48	33	103	88	12	10
A12	3	3	6	21	0	3	2	26	15	1	4	4	24	56	40	46	95	96	19	5
A13	0	0	0	0	0	2	7	9	0	0	0	0	0	9	20	31	72	56	4	4
A14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	41	27	91	77	9	1
A15	3	3	6	9	0	0	0	9	0	0	0	0	0	15	37	39	103	90	21	8
A16	0	1	1	31	2	10	10	53	49	6	11	6	72	126	47	49	92	106	13	3
A17	2	1	3	5	0	2	0	7	4	0	3	1	8	18	37	32	91	86	15	8
B1	1	0	1	13	0	0	4	17	5	0	1	1	7	25	44	26	104	76	13	11
B2	0	0	0	16	0	0	0	16	25	2	6	4	37	53	43	36	89	63	16	16
B3	1	1	2	44	0	10	7	61	59	1	12	10	82	145	31	39	84	78	16	14
B7	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	29	18	93	53	13	13
B9	1	2	3	0	0	0	1	1	41	0	10	8	59	63	42	31	102	87	16	13
B10	1	2	3	20	9	1	4	34	25	0	7	7	39	76	0	34	101	92	16	8
B13	1	1	2	34	0	10	7	51	17	2	6	6	31	84	49	51	102	83	22	16
B14	3	2	5	40	0	10	8	58	0	0	0	0	0	63	44	28	100	67	16	13
B16	3	2	5	14	0	0	0	14	0	0	0	0	0	19	28	21	71	52	15	12
C2	5	2	7	25	4	5	3	37	29	0	7	4	40	84	32	32	78	100	17	17
C4	0	0	0	0	0	0	0	0	27	0	6	6	39	39	29	34	74	80	10	22
C5	1	0	1	20	0	0	4	24	0	0	2	1	3	28	36	11	89	55	18	6
C6	5	2	7	43	1	10	4	58	0	0	3	1	4	69	48	29	91	73	15	13
C9	0	2	2	37	0	0	7	44	10	0	3	3	16	62	38	25	83	82	10	12
C10	3	3	6	25	0	1	5	31	20	1	5	5	31	68	40	43	75	110	6	21
C11	0	0	0	13	0	0	5	18	0	0	0	0	0	18	45	12	81	34	14	1
C12	0	0	0	0	0	0	0	0	15	0	4	2	21	21	38	45	91	111	13	20
C13	5	1	6	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	12	29	15	58	40	4	11
C14	3	1	4	27	0	0	0	27	4	0	1	1	6	37	39	33	94	101	18	13
C15	5	1	6	35	0	9	7	51	61	2	14	12	89	146	39	23	98	76	0	9
D2	3	1	4	27	0	7	6	40	46	0	12	9	57	101	31	42	86	97	19	12
D5	0	1	6	35	0	10	7	52	22	0	6	5	33	91	38	33	105	97	10	0
D6	5	1	6	31	0	8	8	47	15	3	4	2	24	77	46	40	83	74	13	13
D8	1	1	2	27	0	10	7	44	72	5	16	12	105	151	39	48	95	112	12	15
D10	5	3	8	20	2	5	5	32	74	4	17	14	109	149	46	39	96	86	18	0
D11	4	0	4	39	0	10	8	57	25	0	6	5	36	97	54	38	106	90	26	20
D15	5	1	6	24	0	10	5	39	14	0	5	4	23	68	44	43	86	91	12	0
D16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	32	10	61	71	20	0
D19	1	1	2	39	0	8	6	39	22	0	5	5	32	73	38	28	90	93	12	0
D23	5	5	10	37	1	10	9	57	52	3	11	9	75	142	44	27	83	66	15	10
D24	3	1	4	13	0	6	3	22	25	2	6	5	38	64	0	27	0	65	18	8
D26	0	1	1	28	0	9	7	44	15	1	4	4	24	69	43	35	78	69	12	12

Taula 1. Recull de resultats